

Η

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΗΤΟΙ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ἐκδιδόμενον κατὰ μῆνα

ΥΠΟ

ΖΑΧΑΡΙΟΥ Δ. ΛΑΜΠΣΗΝ.



ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ



ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

1843-1844.

Η

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΑΡΙΘΜ. 25. — Σεπτέμβριος 1843. — ΤΟΜ. Γ΄.

—Τὸ εἰς τὰ τοιαῦτα εἶδη ἐξ ἀνάγκης ἐπαπειλούμενον ναυ-
 ἄγιον διαφυγοῦσα μέχρι τοῦδε ἡ Φιλολογία μας, σπεύ-
 δει νὰ διαπλεύσῃ θαρραλεώτερον καὶ τὸ τρίτον αὐτῆς ἔτος,
 καθ' ὅσον μάλιστα ἡ φιλοκαλία ἦν ἐσχάτως ἐδειξάν τι-
 νές εἰς αὐτὴν μᾶς παρέχει χρηστοτέρας περὶ τοῦ μέλλοντός
 τῆς ἐλπίδας καὶ μᾶς ἐγκαρδιώνει ἐτι μᾶλλον εἰς τὸν σκο-
 πὸν μας. Γνωρίζομεν βέβαια τὴν ἀδυναμίαν μας, καὶ
 οὔτε θέλομεν οὔτε ἀξίζομεν νὰ καυχῶμεθα, ἀλλὰ καὶ ἐκ
 τοῦ ἄλλου μέρους ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν ἤθελε φέρεי τσαυ-
 τὴν τιμὴν εἰς τὴν πόλιν μας τὸ νὰ ἐλλείψῃ ὅλως διόλου
 ἀπὸ αὐτὴν καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο δείγμα τῆς ἐθνικότητός
 μας, τὸ ὁποῖον ἂν καὶ ἄλλο τι δὲν συνεισφέρῃ, φράττει ὁ-
 μως ἐν μέρει (καὶ εἰς τοῦτο ἔχομεν τοὺς λόγους μας νὰ
 καυχῶμεθα) τὰ στόματα τῶν συκοφαντῶν τῆς, οὔτινες
 ἐπ' ἐσχάτων τούτων τῶν ἡμερῶν δικαίαν ὁπωσοῦν λαβόντες
 τὴν πρόφασιν, ἐξεκένωσαν ἀφειδῶς κατ' αὐτῆς τὰ ἰοβόλα
 βέλη των. — Ἀπὸ τὴν παρὰ πόδας ἐκδετομένην ἐπιστολὴν
 φαίνεται μὲ ποῖον ὄμμα εὐμενείας βλέπουσιν οἱ ἐκτὸς ὁμο-
 γενεῖς τοὺς μικροὺς κόπους μας τοὺς ὁποίους πεποίθαμεν
 ὅτι ἡ εὐγενὴς φιλοτιμία καὶ ἡ ἀμιλλα τῶν συμπολιτῶν μας
 θέλουσιν ἐνισχύσειν ἐπὶ μᾶλλον, ἂν καὶ δὲν ἀμφιβάλλωμεν
 ὅτι δὲν θέλουσι λείψῃ καὶ τινες νὰ δείξωσι τὴν διὰ τὴν ἁ-
 γνοιάν των συγγνωστὴν καὶ εἰς τοῦτο ὡς καὶ εἰς πᾶν ὁποι-
 ονδήποτε καλὸν ἀδιαφορίαν των.



Τὸν γὰρ μὴ δυνάμενον δοῦναι τε καὶ δεῖξασθαι λόγον, ἀεπιστή-
 μονα εἶναι (φημί) προσλαβόντα δὲ λόγον δυνατὸν τε ταῦτα πάντα
 γαγονέαι, καὶ τελείως πρὸς ἐπιστήμην ἔχειν.
 Πλάτ. Θεαιτητ.

Τῷ ἀξιολίμῳ κυρίῳ Ζαχ. Δ. Λαμπίση.

Μετὰ χαρᾶς εἶδομεν τὸ πρῶτον διὰ τοῦ Φιλέλληνος φίλου σας (τὸν ὁποῖον ἐλάβετε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ ξαναγῆσθε εἰς τὴν πόλιν σας) τὸν Α'. Τόμον καὶ τοὺς 7 ἀριθμ. τοῦ Β'. τῆς καλῆς καὶ... Φιλολογίας σας, καὶ ὑπερήσθημεν εἰς ἄκρον, διότι παρεκτός ὅτι διὰ τῶν μέσων τούτων φωτίζεται τὸ ἔθνος, συνεισφέρετε ἀκόμη εἰς τὸ νὰ ἐξαλείψετε ἀπὸ τὰ μέρη ταῦτα τὴν ἰδίαν τὴν ὁποίαν πολλοὶ ἔχουν διὰ σᾶς τοὺς ἐν τῇ Τουρκίᾳ Ἑλληνας. Ἡ καλὴ Φιλολογία σου καὶ ἡ ἀξιόλογος Ἐφημερίς σας Ἀμάθεια, ἥτις διὰ τοῦ σεμνοπρεποῦς χαρακτῆρός της πρέπει νὰ συγκαταριθμηταὶ μετὰ τῶν πρώτων φύλλων περὶ τοῦ τοιοῦτου εἶδους, ἀρκοῦν ν' ἀποφιμώσωσι τὰ στόματα ὄλων ὅτι καὶ Ἐφημερίδας καὶ Περιοδικὰ ἐκδίδουσιν οἱ πάντοτε φίλοι τῶν Μουσῶν Σμυρναῖοι. Διὸ καὶ σᾶς εὐχομαι ἐκ καρδίας νὰ προσδεύητε πάντοτε, βελτιόνοντες τὴν πνευματικὴν σας καλλιέργειαν ἐπ' ἀγαθῷ ὄλου τοῦ ἔθνους. Οἱ ξένοι, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων μέχρι τοῦδε δὲν μᾶς ἀνέτερον ἄλλο ἐκ τῆς πόλεώς σας εἰμὴ διὰ τὰ χωρία της, (καὶ τοῦτο διότι ἐζήτησαν ἀπὸ τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ τοὺς τυχόντας νὰ τοὺς δόσωσι πληροφορίας περὶ τῶν καταστημάτων σας) ἔμαθον πλέον νὰ σέβωνται τὸ ὄνομα τῶν φιλοτίμων κατοίκων αὐτῆς, καὶ ἐγνώρισαν τὴν ἀξίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Λάβετε, κύριε, τὴν καλωσύνην νὰ μὲ κατατάξῃτε μετὰ τῶν συνδρομητῶν σας διὰ ἕξ ἀντίτυπα, ἕξ ὧν τὸ ἐν μὲν θέλετε προσφέρειν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον (ὅπου ὁ φίλος σας μᾶς ὁμολογεῖ τὴν εἰς τὴν στοιχειωδῆ Γεωμετρίαν καλὴν πρόσodon τῶν Μαθητῶν), τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὸ κεντρικὸν σχολεῖον τῶν κορασιῶν, τῶν ὁποίων χαίρομεν ἀκούοντες τὴν πρόσodon, τὸ ἄλλο εἰς τὸ λαμπρὸν καὶ καθαρὸν Νοσοκομεῖόν σας, καὶ τὰ ἄλλα θέλετε μὲ διευθύνειν ἐνταῦθα διὰ Μελίτης Λάβετε δὲ παρὰ τοῦ κυρίου Μ τὸ ἀντίτιμον τῆς Συνδρομῆς μου.

Μένω δὲ, Κύριε, μετὰ τῆς βαθείας ὑπολήψεώς μου.

Πρόθυμος εἰς τὰς

προσταγὰς σας

N.* N.*

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΩΝ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ. (*)

(Ἐκ διαφορῶν συγγραφῶν ἀπανθίσματα)

Σᾶς παρακαλῶ καὶ σᾶς ἱκετεύω, ἀγαπητοί μου, νὰ φροντίζωμεν παρὰ πολὺ διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων μας καὶ πανταχοῦ νὰ ζητῶμεν τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς αὐτῶν.— Μιμήσου τὸν μακάριον Ἰὼβ, ὃς τις φοβούμενος καὶ διὰ τὰ κατὰ διάνοιαν πλημμελήματα τῶν υἱῶν του, προσέφερε θυσίας ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ἐφρόντιζε μεγάλως δι' αὐτούς (†). Μιμήσου τὸν Ἀβραάμ, καθότι καὶ ἐκεῖνος δὲν ἐφρόντιζε διὰ χρήματα καὶ κτήματα, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ παρακαταθήσῃ μετ' ἀκριβείας τὴν φύλαξιν τῶν θεῶν νόμων εἰς τοὺς ἀπογόνους του. Καὶ ὁ Δαυὶδ δὲ εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του προσκαλέσας τὸν υἱόν του, ὡς μεγάλην κληρονομίαν ταῦτα παρήγγελλε καὶ συνεχῶς ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἂν θελήσης, παιδίον μου, νὰ ζῆς κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, δὲν θέλει σὲ συμβῆν οὐδὲν ἀπροσδόκητον, ἀλλ' ὅλα τὰ πράγματα θέλουσι τρέχειν κατὰ τὴν θέλησίν σου, καὶ θέλεις ἔχειν μεγάλην ἀσφάλειαν. Ἄλλ' ἂν, ἐκ τούναντίου, στερηθῆς τὴν βοήθειαν ταύτην, οὔτε ἡ βασιλεία, οὔτε ἡ μεγάλη αὐτῆ δύναμις θέλουσι σὲ ὠφελῆσειν εἰς τι (**). Διότι ἐπ' ἀληθείας ὅταν λείπη

(*) Ὁρα ΦΙΛΟΛΟΓ. ΤΟΜ. Β' Σελ. 4. 33, 65.

(†) Καὶ ὡς ἂν συνετελέσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ πότου, ἀπέστειλεν Ἰὼβ καὶ ἐκαθάριζεν αὐτοὺς ἀνίσταμενος τὸ πρωῖ, καὶ προσέφερε περὶ αὐτῶν θυσίας κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, καὶ μόσχον ἕνα περὶ ἁμαρτίας περὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν ἔλεγε γὰρ Ἰὼβ, Μηποτε οἱ υἱοὶ μου ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν κατὰ ἐνενόησαν πρὸς Θεόν· οὕτως οὖν ἐποίησεν Ἰὼβ πάσας τὰς ἡμέρας.— Ἰὼβ—Κεφ Α' 5.

(**) Καὶ ἤγγισαν αἱ ἡμέραι Δαυὶδ ἀποθανεῖν αὐτὸν, καὶ ἀπεκρίνατο Σαλωμών υἱὸς αὐτοῦ, λέγων,

2. Ἐγὼ εἶμι πορεύομαι ἐν ὕδω πάσης τῆς γῆς καὶ ἰσχύσεις, καὶ ἴση εἰς ἄνδρα.

3. Καὶ φυλάξεις φυλακὴν Κυρίου Θεοῦ σου τοῦ πορεύεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, φυλάσσειν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσείως ἵνα συνήσῃς ἃ ποιήσεις κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντελωμαίωσι.

4. Ἴνα στήσῃ Κύριος τὸν λόγον αὐτοῦ ὅν ἠλάλησε, λέγων, Ἐὰν

ἢ εὐσεβεία, καὶ τὰ ὅσα ἔχει τις χάνονται μὲ κίνδυνον καὶ τὴν ἐσχάτην κατασχύνην, μετ' αὐτῆς δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἀποκτᾶ τις καὶ ὅσα δὲν ἔχει. Πρέπει λοιπὸν νὰ παρατηρῶσιν οἱ γονεῖς, οὐχὶ πῶς νὰ καταστήσωσι τοὺς παῖδάς των πλουσίους εἰς ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἀλλὰ πῶς νὰ γίνωσιν εὐπορώτεροι πάντων κατὰ τὴν εὐλάβειαν, καὶ τὴν φιλοσοφίαν, καὶ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς· νὰ μὴ ἔχωσι χρεῖαν πολλῶν πραγμάτων, καὶ νὰ μὴ ἦναι ἔκδοτοι εἰς τὰ βιωτικά καὶ τὰς νεανικὰς ἐπιθυμίας. Πρέπει δὲ νὰ θεωρῶσιν ἀκόμη οἱ γονεῖς μετὰ μεγάλης ἀκριβείας καὶ προσοχῆς καὶ ποῦ ἐμβαίνουσιν οἱ παῖδες των, καὶ πόθεν ἐξέρχονται, καὶ τοὺς τόπους ἐνθα διατρίβουσι καὶ τὰς συναστροφάς των, γινώσκοντες καλῶς ὅτι διὰ τὴν ἀμέλειαν τούτων δὲν θέλουσι τύχειν διόλου θείας συγγνώμης· καθότι ἂν διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους ἀπαιτουμένην φροντίδα μας ὀφείλομεν νὰ δώσωμεν λόγους, (ἐκαστος γὰρ μὴ τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, λέγει τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου), πόσω μᾶλλον διὰ τὴν πρὸς τοὺς παῖδάς μας; Σὺ δὲ διὰ ν' ἀποκτήσωσι μὲν οἱ παῖδες σου ἵππον ὠραῖον, καὶ οἰκίαν λαμπρὰν, καὶ πολυτελῆ ἄγρον, προσπαθεῖς καὶ ἀγωνίζεσαι παντοιοτρόπως· ἀλλὰ διὰ νὰ βελτιωθῇ ἡ ψυχὴ αὐτῶν, καὶ νὰ γίνωσιν εὐσεβεῖς καὶ χρηστοθήεις, δὲν σὲ μέλει διόλου. Ἐνῶ μάλιστα τὰ μὲν κτήματα, ὅσον πολλὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἂν ἦναι, ἂν δὲν ἦναι ἄξιος ὅς τις θέλει δυναθῆν νὰ κυβερνήσῃ αὐτὰ μετὰ τῆς ἰδίας του ἀρετῆς, ὅλα φθείρονται καὶ χάνονται μετ' αὐτοῦ· ἂν δὲ ἡ ψυχὴ τινος ἦναι γενναία καὶ φιλόσοφος, καὶ ἂν δὲν ἔχη τίποτε, θέλει δύνασθαι ἐλευθέρως ν' ἀπολαῖν τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων. Πολλοὶ ὅμως τῶν πατέρων πᾶσχοσι τοιοῦτόν τι εἰς τὰ τέχνα των, μὴ θέλοντες νὰ μαστιγώσωσι μηδὲ νὰ ἐπιτιμήσωσι μὲ λόγους, μηδὲ νὰ πρικράνωσι τοὺς υἱοὺς των ζῶντας εἰς ἀταξίαν καὶ

φυλάξωσιν οἱ υἱοὶ σου τὴν ὁδὸν αὐτῶν πορεύεσθαι ἐνώπιόν μου ἐν ἀληθείᾳ, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγων, Οὐκ ἐξολοθρευθήσεται σοὶ ἀνὴρ ἐπ' ἀνωθεν θρόνου Ἰσραὴλ. Βασιλ. Γ'. Κεφ. Β'.

παρανομίαν. Πολλάκις εἶδον παῖδας ὀτινες συλληφθέντες εἰς τὰ αἰσχίστα ἐγκλήματα, ἠρπάγησαν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἐθανατώθησαν ὑπὸ τῶν δημίων. — Ὅταν σὺ δὲν παιδεύσης, ὅταν σὺ δὲν σωφρονίσῃς τὸν υἱόν σου, συναναστραφεῖς μὲ μιαινοὺς καὶ διεφθαρμένους ἀνθρώπους, καὶ συμμετασχὼν ἐκ τῆς πονηρίας αὐτῶν, φέρεται ὑπὸ τοὺς κοινούς νόμους καὶ παιδεύεται ἐνώπιον πάντων· καὶ μετὰ τῆς συμφορᾶς δὲ ὑπάρχει μεγαλύτερα καὶ ἡ κατασχύνη, καθότι μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου ὅλοι θέλουσι δακτυλοδεικτεῖν τὸν πατέρα καὶ θέλουσι τὸν κάμειν νὰ μὴ τολμᾷ νὰ πατήσῃ εἰς τὴν ἀγοράν. Καὶ τῶντοι μὲ ποίους ὀφθαλμούς θέλει δυναθῆν νὰ ἴδῃ πλέον κατὰ πρόσωπον τῶν ἄλλων ἀφοῦ ὁ υἱὸς του ἔπαθε τοιαύτην κατασχύνην καὶ συμφορὰν; τί ἄλλο δύναται νὰ γίνῃ χειρότερον τῆς δυστυχίας ταύτης; Δὲν ἐντρέπεσαι καὶ δὲν ἐρυθρίαις, εἰπέ με, ὅταν ὁ δικαστὴς παιδεύσῃ καὶ σωφρονίσῃ τὸν υἱόν σου, καὶ χρειασθῇ τὴν ἐξῶθεν διόρθωσιν ἐκείνος ὅς τις τοσοῦτον καιρὸν συνώκησε μετὰ σοῦ ἐξ ἀρχῆς; Ἐχει πρόσωπον νὰ φαίνῃσαι ἀκόμη εἰς τὸν κόσμον; Τολμᾷς, εἰπέ με, νὰ καλῆσαι εἰσέτι πατὴρ ἐνῶ τοσοῦτον φανερά ἐπρόδοσες τὸν υἱόν σου, καὶ οὐχὶ μόνον δὲν ἔκαμες ὅσα ἦσαν ἀναγκαῖα δι' αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τὸν παρέβλεψες νὰ διαφθάρῃ ἀπὸ πᾶν εἶδος κακίας; Καὶ ὅταν μὲν ἴδῃς ἀχρεῖόν τινα νὰ δέρῃ τὸν παῖδά σου, ἀγανακτεῖς, καὶ ὀργίζεσαι, καὶ δυσαρσετεῖσαι, καὶ πηδᾷς ὡς θηρίον κατὰ τοῦ τύφαντος αὐτόν· ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ βλέπων τὸν διάβολον καθ' ἐκάστην ἡμέραν νὰ ραπίξῃ αὐτόν καὶ τοὺς δαίμονας νὰ τὸν ρίπτωσιν εἰς διάφορα ἀμαρτήματα, κοιμᾷσαι, καὶ δὲν ἀγανακτεῖς, οὔτε θυμόνεις, οὔτε ἐξαρκάζεις ἀπὸ τὸ σκληρότατον τοῦτο θηρίον τὸν υἱόν σου; Καὶ ποίας φιλανθρωπίας εἶσαι ἄξιος διὰ ταῦτα; — Πῶς δὲ δὲν εἶναι τῆ ἀληθείᾳ ἄτοπον! Ὅταν μὲν ὁ υἱὸς σου κυριεύηται ὑπὸ τοῦ δαίμονος, τρέχεις πρὸς ὅλους τοὺς ἀγίους, καὶ πειράζεις τοὺς διατρίβοντας εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων ἀσκητὰς, ὥστε νὰ σοῦ τῶν λυτρώσωσιν ἐκ τῆς μανίας ἐκείνης, ἐνῶ δὲ ἡ ἀμαρτία,

ἥτις εἶναι χειροτέρα παντὸς δαίμονος, τὸν ἐνοχλεῖ καὶ τὸν πειράζει συχνῶς, δὲν σὲ μέλει διόλου; Καὶ τὸ νὰ πειράζηται μὲν τις ὑπὸ τοῦ δαίμονος δὲν εἶναι ἐπικίνδυνόν εἰς τὴν ψυχὴν, διότι τὸ δαιμόνιον δὲν δύναται βέβαια νὰ μᾶς ρίψη εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός· ἀλλ', ἐὰν νήφωμεν, ὁ πειρασμὸς οὗτος θέλει μᾶς φέρει καὶ στεφάνους λαμπροὺς καὶ περιφανεῖς, ὅταν εὐχαρίστως ὑπομένωμεν τὰς (κατὰ θεῖαν παραχώρησιν) τοιαύτας συμφορὰς· ἀλλ' ὅταν τις συζῆ μετὰ τῆς ἀμαρτίας, εἶναι ὅλως διόλου ἀδύνατον νὰ σωθῆ, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν πρέπει νὰ ἦναι ἐπενειδιστος, καὶ εἰς τὴν ἄλλην νὰ παιδεύηται πάλιν αἰωνίως. Καὶ ποῖαν δὲ ἀπολογίαν θέλεις δόσειν ἀκόμη διὰ ταῦτα; Ἐξ ἀρχῆς, σὲ λέγει, δὲν συνεκατάκησα μετὰ σοῦ τὸν παῖδα; δὲν σὲ ἔβαλα εἰς αὐτὸν διδάσκαλον καὶ προστάτην, καὶ κηδεμόνα καὶ ἄρχοντα; δὲν ἔφερα ὅλην τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐναπέθεσα εἰς τὰς ἰδικὰς σου χεῖρας, καὶ δὲν σὲ παρήγγειλα νὰ διαπλάττης καὶ νὰ διαμορφώης τὴν ἀπαλὴν καρδίαν αὐτοῦ; ποίας λοιπὸν συγγνώμης ἄξιος εἶσαι, ἂν τὸν ἀφήσης ν' ἀποσκιρτήσῃ οὕτως ἀπὸ τὰς ὁδοὺς τῆς ἀρετῆς; Ποῖαν πρόφασιν δύνασαι νὰ φέρης; Ὅτι ὁ υἱὸς σου εἶναι ἀνυπότακτος καὶ ἀπειθής; ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἔπρεπε βλέπων ὅλα ταῦτα ὅτε ἦτον εὐπειθὴς καὶ νέος ἀκόμη, νὰ βάλλης χαλινὸν εἰς αὐτὸν, νὰ τὸν συνειδίξῃς μετ' ἀκριβείας, καὶ νὰ τὸν ῥυθμίξῃς εἰς τὰ πρόποντα· νὰ παιδεύῃς τὰ κινήματα τῆς ψυχῆς του, ὅτε ἦτον εὐκολωτέρα ἡ ἐργασία· τότε ἔπρεπε νὰ ἐκκόψῃς τὰς ἀκάνθας, ὅτε διὰ τὴν ἀπαλὴν του ἡλικίαν ἀνεσπᾶντο εὐκολώτερον, καὶ οὕτω τὰ πάθη δὲν ἤθελον αὐξηθῆν διὰ τῆς ἀμελείας μας, ὥστε νὰ κατασταθῶσι δυσθεράπευτα. Ποῖαν λοιπὸν ἀπολογίαν θέλομεν δυνῆθῃν νὰ δώσωμεν, ἐνῶ ὁ θεὸς μὲν, ὅταν ἡμεῖς ὑβρίζομεθα παρὰ τῶν τέκνων μας, δὲν φεῖδεται οὔτε τὴν ζωὴν αὐτῶν, "Ὁ κακολογῶν, λέγει, πατέρα ἢ μητέρα, θανάτω τελευτάτω." (Ἐξοδ.). ἡμεῖς δὲ ὅταν αὐτὸς ὑβρίζηται παρ' αὐτῶν, μηδὲ ν' ἀγανακτήσωμεν καὶ νὰ παροργισθῶμεν ἐναντίον τῶν στέργον

μεν; Ἐγὼ, λέγει, δὲν ἀποφεύγω καὶ νὰ θανατώσω ἀκόμη τὸν ὅστις σὲ ὑβρίζει, σὺ δὲ οὔτε μὲ λόγους κἂν δὲν ὑπομένεις νὰ λυπήσῃς τὸν ὅστις καταπατεῖ τοὺς νόμους μου; Καὶ ποίας συγγνώμης ἄξια εἶναι ἡ διαγωγή σου αὕτη; Ἄς μὴν ἀμελῶμεν λοιπὸν τοὺς παῖδας μας, γνωρίζοντες καλῶς ὅτι ἂν προσπαθῶσι νὰ εὐαρεστῶσιν εἰς τὸν Θεόν, καὶ κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν ἀκόμη θέλουσι τιμᾶσθαι καὶ εὐδοκιμεῖν, διότι ὅλοι σέβονται καὶ τιμᾶσι τὸν ὅστις συζῆ μετὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εὐθύτητα, καὶ ἂν ἦναι καὶ ὁ πτωχότερος πάντων, καθὼς καὶ ἀποστρέφονται καὶ μισοῦσι τὸν κακόν, καὶ ἂν ἔχῃ πολλὴν κατάστασιν. Ὅσοι λοιπὸν ἀμελοῦσι τὰ τέκνα των, καὶ ἂν κατὰ τὰ ἄλλα ἦναι καλοὶ καὶ μετρίοφρονες, διὰ τοῦτο ὅμως τὸ σφάλμα τῶν θέλουσι τιμωρηθῆν μεγάλως. Ἄν δὲ θέλητε νὰ γνωρίσητε φανερά ὅτι θέλομεν παιδεύθῃν μεγάλως, ἂν κατὰ τὰ ἄλλα μὲν εἴμεθα πολλὰ καλοὶ, ἀμελῶμεν ὅμως τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδῶν μας, ἀκούσατε μετὰ προσοχῆς τὰ λεγόμενα. Ἦτον Ἰερεὺς τις μεταξύ τῶν Ἰουδαίων, ἄνθρωπος μέτριος καὶ καλὸς, ὀνομαζόμενος Ἡλεί. Οὗτος δ' ἦτο πατὴρ δύο παιδῶν, καὶ βλέπων αὐτοὺς ὅτι ἐπορεύοντο εἰς τὴν ὁδὸν τῆς κακίας δὲν τοὺς ἐμπόδιζεν, ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, τοὺς ἐμπόδιζεν, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης φροντίδος, δηλαδὴ δὲν τοὺς ἐπαίδευεν, ἀλλ' ἐπροσπάθει μόνον μὲ λόγους καὶ συμβουλὰς νὰ τοὺς σύρῃ ἀπὸ τῆς κακίας των· καὶ τοιαῦτα ἔλεγε συχνάκις πρὸς αὐτούς. Μὴ, τέκνα μου, μὴ κάμνετε οὕτω διότι ὅσα ἀκούω διὰ σᾶς δὲν εἶναι καλά. Καὶ μὲ τοὺς λόγους μὲν τούτους ἠδύνατο νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ δὲν ἔκαμε τὸ χρέος του, ὡς ἀνῆκε, καὶ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τοὺς υἱοὺς του κατέστησεν ἐχθροὺς μὲ τὸν Θεόν· καὶ φεισθεῖς ἀκαίρως τοὺς παῖδας του, μετ' αὐτῶν ἀπώλεσε καὶ τὴν ἰδικὴν του σωτηρίαν. Ἐνῶ, παρεκτός τῆς ἀμελείας τὴν ὁποῖαν ἔδειξεν εἰς τοὺς παῖδας του, ὁ θεὸς δὲν εἶχεν ἄλλο παράπονον κατ' αὐτῶν.— Ἄν δὲ τὸν ὅς τις ἔσφαλεν ὀλίγον, οὕτω πανοικί ὁ θεὸς κατέστρεψε, τοὺς

ὅσοι κάμνουσι μεγαλύτερα πλημμελήματα, θέλει αφήσειν ἀτιμωρήτους; Ἄν τὸν ἱερέα, τὸν πρεσβύτεν, τὸν εὐγενῆ, τὸν ὃς τις εἴκοσι ἔτη ὑπῆρξεν ἀμέμπτως προστάς τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἔθνους, κἀνὲν ἐκ τούτων δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν σώσῃ, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐπεμελήθη μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης φροντίδος τοὺς παῖδάς του, ἠφανίσθη ἐλευνότερα, καὶ ἡ ἁμαρτία τῆς ἀμελείας ταύτης, ὡς ἄγριον καὶ μέγα κύμα, ὑπερέβη ὅλα ἐκεῖνα, καὶ ἀπέκρυψε τὰ καλὰ προτερήματα του, πόσον δὲν θέλομεν τιμωρηθῆν ἡμεῖς, οἵτινες καὶ κατὰ τὴν ἀρετὴν εἴμεθα πολὺ κατώτεροι ἐκείνου, καὶ οὐχὶ μόνον δὲν ἐπιστατοῦμεν εἰς τὰ τέκνα μας, ἀλλὰ καὶ φερόμεθα εἰς αὐτὰ χειρότερα ἀπὸ τοὺς βαρβάρους; Καθὼς δὲ διὰ τὰ ἰδικὰ του ἁμαρτήματα δὲν δύναται τις νὰ καταφύγῃ εἰς ἀπολογίαν καὶ συγχώρησιν, οὕτως οὐδὲ οἱ γονεῖς διὰ τὰ σφάλματα τῶν τέκνων των. Καὶ δικαίως. Διότι ἂν ἡ κακία ὑπῆρχεν ἐκ φύσεως εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εὐκόλως ἠθέλομεν καταφεύγειν εἰς ἀπολογίας, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ οἰκείας ἡμῶν θελήσεως γίνονται καὶ κακοὶ καὶ καλοὶ, ποίαν εὐλογον πρόφασιν θέλομεν ἔχειν, ἂν ἀφήσωμεν τὰ ἀγαπητότερα μας τέκνα νὰ διαφθαρώσι καὶ νὰ γίνωσι πονηρά;— Ὅθεν μὴ προσπαθῆς ν' ἀφήσῃς πλοῦτον εἰς τοὺς παῖδάς σου, ἀλλὰ ζήτηε δι' αὐτοὺς τὴν ἀρετὴν. Καὶ εἶναι τῶντι ἀλογώτατον, ἐνόσω μὲν ζῶμεν νὰ μὴ παρέχωμεν εἰς αὐτοὺς ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μας, ἀφοῦ δ' ἀποθάνωμεν νὰ δίδωμεν μεγάλην ἐλευθερίαν εἰς τὴν κούφην νεότητά των, καὶ ἐνῶ μάλιστα ζῶντες μὲν δύναμεθα καὶ λόγον τῶν πράξεων των ν' ἀπαιτῶμεν, καὶ νὰ τοὺς παιδεύωμεν, καὶ νὰ τοὺς χαλινοῦμεν ἂν φέρωνται κακῶς ἀποθανόντες δὲ, ἂν, παρεκτός τῆς ἰδικῆς μας στερησεως καὶ τῆς νεότητός των, δόσωμεν εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν ἐκ τοῦ πλοῦτου ἐξουσίαν, σπρώχνομεν τῶντι εἰς μυρίους κρημνοὺς τοὺς ἀθλίους καὶ ταλαιπώρους παῖδάς μας. Ἄς μὴ ζητῶμεν λοιπὸν νὰ τοὺς κάμωμεν πλουσίους, ἀλλὰ μάλλον ἐναρέτους, διότι ἂν μὲν ἔχωσι τὰ θάρρη των εἰς τὸν πλοῦτόν των δὲν θέλουσι φροντίζει δι' ἄλλο τι ὡς δυ-

νάμενοι νὰ σκιάζωσι τὴν κακίαν τῶν τρόπων, των μὲ τὴν ἀφθονίαν τῶν χρημάτων των, ἂν δὲ ἰδῶσιν ὅτι στεροῦνται τῆς παρηγορίας ταύτης ἀγωνίζονται παντοιοτρόπως, ὥστε διὰ τῆς ἀρετῆς των νὰ εὕρωσι πολλὴν παρηγορίαν εἰς τὴν πενίαν των. Ἄς μὴ λοιπὸν ἐπιχειριζώμεθα οὔτε ἰδιωτικὰς οὔτε δημοσίους ὑποθέσεις, ἂν δὲν διορθῶμεν πρῶτον τὴν ψυχὴν αὐτῶν. Ἐὰν σεῖς καθοδηγήσῃς τοὺς υἱοὺς σου, καὶ ἐκεῖνοι θέλουσι καθοδηγήσει τοὺς ἰδικούς των, καὶ πάλιν ἐκεῖνοι θέλουσι διδάξειν τοὺς ἰδικούς των. Καὶ οὕτω μέχρι τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ προβαῖνον τὸ πρᾶγμα θέλει ἀρῆσει ὅλον τὸν μισθὸν εἰς τοὺς ὅσοι ἐστάθησαν ἡ πρώτη αἰτία· διότι ἂν ἀναθρέψῃς σὺ καλῶς τὸν υἱόν σου, οὕτω καὶ ἐκεῖνος θέλει ἀναθρέψειν τὸν υἱόν του, καὶ οὕτως τὸν ἰδικόν του· καὶ μέχρι τέλους θέλει εἶσθαι ὡς σειρά τις καὶ ἐξακολουθήσεις ἀξιολόγου πολιτείας λαβοῦσα ἀπὸ σέ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ῥίζαν, καὶ φέρουσα εἰς σέ τοὺς καρποὺς τῆς πρὸς τοὺς ἀπογόνους σου ἐπιμελείας. Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν πατέρων ἀμελοῦσι τὴν κοσμιότητα καὶ σωφροσύνην τῶν παιδῶν των εἶναι τῶντι παίδοι καὶ χειρότερα μάλιστα ἀπὸ ἐκείνους, καθ' ὅσον ἡ ἀπώλεια καὶ ὁ θάνατος εἶναι εἰς τὴν ψυχὴν. Καθὼς λοιπὸν ὅταν βλέπῃς ἵππον τινὰ φερόμενον κατὰ τοῦ κρημνοῦ, ἐμβάλλεις χαλινὸν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ τὸν ἀναχαιτίζεις μετὰ σφοδρότητος, καὶ τὸν μαστιγόνεις πολλάκις, (ἐνῶ τοῦτο εἶναι τιμωρία, ἀλλ' ἡ τιμωρία αὕτη εἶναι μήτηρ τῆς σωτηρίας,) οὕτω κάμνε καὶ εἰς τοὺς παῖδάς σου ὅταν σφάλλωσι. Δέσε τον ὅταν σφάλῃ, ἕως οὐ νὰ ἐξιλεώσῃς τὸν Θεόν· μὴ τὸν ἀφήσῃς δὲ λυτόν, διὰ νὰ μὴ δεθῇ πλειότερον ἀπὸ τὴν θεῖαν ὀργήν· διότι ἂν σὺ τὸν δέσης, ὁ Θεὸς δὲν θέλει τὸν δέσειν πλέον, ἀλλ' ἂν ἐκ τοῦ ἐναντίου σὺ δὲν τὸν δέσης, τὸν προσμένουσι τὰ ἀνέκφραστα δεσμά. Ἄλλὰ λέγεις ὅτι τὸν ἐτιμώρησα ἀρκετὸν καιρὸν. Ἄλλ' εἰπέ με πόσον καιρὸν; ἓνα ἐνιαυτὸν καὶ δύο, καὶ τρεῖς; Πλὴν ἐγὼ δὲν σοῦ ζητῶ πολὺν ἢ ὀλίγον καιρὸν, ἀλλὰ μόνον ἂν ἐδιορθώθῃ ἡ ψυχὴ του. Τοῦτο λοιπὸν δεῖξέ μας,

ἀν, δηλαδή, κατενύχθη, ἀν μετεβλήθη, καὶ τὸ πᾶν ἐγένετο παρεκτός τούτου ὁμοῦ, δὲν ὠφελεῖ τίποτε ὁ καιρὸς, καθὼς οὔτε ἀν πολλάκις ἐδόθη ἡ πληγὴ ζητοῦμεν, ἀλλ' ἀν ὠφέλησεν εἰς τι τὸ δέσιμον. Ἄν μὲν λοιπὸν ὠφέλησε καὶ εἰς ὀλίγον χρόνον διάστημα, ἄς μὴ τὸ βάλλωμεν πλέον, ἀν δὲ δὲν ὠφέλησε διόλου, ἄς τὸ βάλλωμεν καὶ μετὰ δέκα ἔνιαυτοὺς ἀκόμη, καὶ ὡς προθεσμία τῆς λύσεως τοῦ δεδεμένου ἄς ἦναι τὸ κέρδος. Οὐδὲν δὲ ἕτερον δεικνύει τοσοῦτον τὸν ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν, ὅσον ἡ πρὸς τοὺς ὑπηκόους του ἀγάπη καὶ πατήρ δὲ γίνεται τις οὐχὶ μόνον διότι ἐγέννησε, ἀλλὰ καὶ διότι ἀγαπᾷ τὰ ὅσα ἐγέννησεν. Ἄν δὲ, ὅπου εἶναι ἡ φύσις, χρειάζεται ἡ ἀγάπη, πολλῶ μᾶλλον ἔνθα εἶναι ἡ χάρις. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Η ΑΝΑΓΚΗ ΤΗΣ ΔΙΑΜΟΙΡΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ
ΕΙΣ ΠΛΕΙΟΝΑΣ ΤΟΤΕΝΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ.

Ταύτην τὴν εὐγενῆ φροντίδα καὶ πρόνοιαν καιρὸς εἶναι, ὧ Γραικοί, ν' ἀναλάβωμεν μὲ ζῆλον διακαῆ, καὶ φιλοτιμίαν ἑλληνικὴν, ἀν θέλωμεν νὰ ἐμφραγῶσιν ποτε τὰ στόματα τῶν κατηγορούντων ἡμᾶς, ὡς ἀμελοῦντας τὰ καλὰ καὶ τὴν παιδείαν τοῦ γένους. Ἱεράρχαι φιλόκαλοι καὶ φιλόανθρωποι, ποιμένες ἀληθινοὶ τοῦ ἀγαπητοῦ γένους σας, τὸ ὅποιον σᾶς γνωρίζει πατέρας, προστάτας, διδασκάλους τῶν καλῶν, παρηγορητὰς τῶν θλίψεών του, καὶ ὁδηγοὺς εἰς τὴν σωτηρίαν· εὐγενεῖς Ἄρχοντες καὶ τοῦ γένους πρόκριτοι· Γραικοὶ φιλόμουσοι, καὶ ζηλωταὶ τοῦ γένους τῆς ἀναγεννήσεως! αὐξήσατε τὸν πρὸς τὰ καλὰ καὶ φωτισμὸν τοῦ γένους ζῆλόν σας· οἱ κάτοικοι τῶν μικρῶν πόλεων μὴ ὑπερέρετε νὰ στερεῆσθε γυμνάσιον εἰς παράδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, εἰς τὴν ὁποίαν διδάσκονται οἱ νέοι μας καὶ τὰς ἀρετὰς τῶν ἐνδόξων προγόνων μας· αἱ δὲ ἐπιστημότεραι πόλεις φροντίσατε καὶ διὰ τὴν τελειοποίησιν τῶν ἐπιστημονικῶν σχολείων, καθιστῶντες ἱκανοὺς διδασκάλους, τοῦλάχιστον τρεῖς, ἀν εἰς τινὰς πόλεις δὲν συγχωροῦσι πλειότερους αἱ καιρικαὶ περιστάσεις. Εἰς

διδάσκαλος τῶν ἐπιστημῶν εἶναι φυσικῶς ἀδύνατον, καὶ ἡ τούνομα, ἡ τὸ πρᾶγμα, ἐξ ἅπαντο· ψεύδεται, τὸ ὅποιον ὁμοῦ μᾶς ἦτο συγχωρημένον μόνον εἰς τὸν πορελθόντα αἰῶνα, ὁπότεν ὁ εἰς οὗτος διδασκαλος, ἀν ἐδίδασκεν εἰς το σχολεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπωνομάζετο πολ- λάκις Ὑπατος τῶν φιλοσόφων, ὄνομα τὸ ὅποιον δὲν ἐξεύρω, ἀν ἐδόθη ποτὲ εἰς τινὰ, ἀπ' οὗ ἄρχισαν νὰ φιλοσοφῶσιν οἱ ἄνθρωποι. Ἄλλὰ κατὰ τοὺς παρόντας καιροὺς, ὅταν ἄρχισαν οἱ Γραικοὶ νὰ καταλαμβάνουσι τὴν ἀξίαν τῆς Φιλοσοφίας, καὶ τρεῖς δὲν εἶναι ἱκανοὶ διδάσκαλοι τῶν ἐπιστημονικῶν μαθημάτων· μ' ἔλον τοῦτο ἴσως δὲν σᾶς συγχωροῦσιν ἀκόμη αἱ περιστάσεις διὰ περισσοτέρους. Πᾶσα ἀπολογία πρὸς ὑποπαράιτησιν ταύτης τῆς διορθώσεως φαίνεται παντάπασιν περιττὴ εἰς τὰ ὅμματα τῶν κριτικῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ ἀπὸ πάντα φρόνιμον ἄνθρωπον κρίνεται προρασιολογία διάκενος.

Εἶναι ἀναντιρρήτον, φίλοι ὁμογενεῖς, ὅτι ἀγαπᾶτε τὰς μαθήσεις, καὶ περιθάλλετε τὴν φιλοσοφίαν, ἔχοντες διδασκάλους ἐπιστήμονας, οἵτινες φέρουσι τιμὴν εἰς τὸνομα τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ, φίλοι, δὲν ἀρκεῖ ἡ φροντίς, ὅσην καταβάλλετε κατὰ τὸ παρὸν, διὰ νὰ κατορθωθῇ γενναῖόν τι καὶ τοῦ γραιικοῦ ὀνόματος δοξαστικόν. Ἡ φιλοσοφία, κατὰ τὸν ὀρισμὸν τῶν Στωϊκῶν, εἶναι γνῶσις θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἡγοῦν μᾶς ὁδηγεῖ νὰ κατανοήσωμεν τὰ ὄντα, τὰ ὅποια εἶναι ἔργα τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ τελειοποιήσωμεν καὶ τὰς ἰδικὰς μας ἀνθρωπίνας πράξεις εἶναι τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν κατ' ἄλλους σοφοὺς, ἐπειδὴ, καθὼς ἐσημείωσεν ὁ Βλεμμίδης (*) πᾶσαι αἱ τέχναι παρὰ τῆς Φιλοσοφίας λαμβάνουσι τὰς ἀρχάς. Ἐφ' ὅσον ὁμοῦ ἡμεῖς ἀποδίδομεν εἰς αὐτὴν μόνον τὴν διδασκαλίαν τῆς Λογικῆς καὶ τῶν μαθηματικῶν θεωριῶν, οὔτε τὸ γένος λαμβάνει τὴν πρέπουσαν ὠφέλειαν ἀπ' αὐτῆς, καὶ ταύτην τὴν δέσποιναν ἀπάσης τέχνης καὶ

(*) Ἐπιτομ. Λογικ. Κεφ. Δ.

ἐπιστήμης τὴν ἀποστεροῦμεν τὰ μεγάλα τῆς δικαιοσύνης
 νὰ μᾶς ὁδηγῇ εἰς ὅσα χρειάζεται ὁ κοινωνικὸς τῶν ἀν-
 θρώπων βίος, καὶ ὅσα πρὸς νοῦσι τιμῆν εἰς τὰ ἔθνη. Τί
 κέρδος εἶναι τῆς Λογικῆς, ὅταν μᾶς διδάσκη νὰ συλλογι-
 ζώμεθα, καὶ ἔπειτα στερούμεθα πᾶσαν ἄλλην ἐπιστημο-
 νικὴν ὕλην, διὰ νὰ ἐφαρμόσωμεν τοὺς κανόνας τῆς; Τί
 μᾶς ὠφελοῦσιν αἱ ἀφηρημένα ἔννοιαι τῆς Μαθηματικῆς,
 ὅποταν δὲν τὰς μεταχειρίζομεθα εἰς ἐκεῖνον τὸν σκοπὸν,
 ὃς τις ἠνάγκασε τοὺς ἀνθρώπους νὰ γένωσιν Ἀριθμητικοὶ
 καὶ Γεωμέτραι; Σεῖς, φίλοι ὁμογενεῖς, ἔχετε κατὰ τὸ
 παρὸν τῆς Λογικῆς καὶ τῶν Μαθηματικῶν διδασκάλους.
 Σεῖς πρέπει ν' ἀναδείξετε καὶ εἰς τὰς πατρίδας σας μη-
 τέρα τῶν τεχνῶν τὴν Φιλοσοφίαν, καθὼς εἶναι εἰς ὅλα
 τὰ φωτισμένα ἔθνη. Ἴδου ποίαν γνώμην σᾶς δίδει ὁμο-
 γενής, ὃς τις νομίζει εὐδαιμονίαν τοῦ τὴν προκοπὴν καὶ
 εὐτυχίαν τῆς Ἑλλάδος.

Σιμὰ τοῦ ἐνὸς ἐπιστήμονος διδασκάλου, τὸν ὁποῖον τώ-
 ρα ἔχει πᾶσα πόλις, παραλάβετε ἀκόμη τοῦλάχιστον δύο
 ἂν δὲ κατὰ τὸ παρὸν δὲν εὐρίσκωνται εἰς τὰς πατρίδας
 σας ὑποκείμενα τοιαῦτα, στείλατε εὐθὺς νέους χρηστοθήδεις
 καὶ ἐναρέτους εἰς τὴν Εὐρώπην, διὰ νὰ διδαχθῶσιν ὅσα
 πρέπει ἐπιστρέψαντες νὰ διδάξωσι τοὺς ὁμογενεῖς τῶν
 πέμψατέ τους γρήγορα, χωρὶς νὰ δώσετε καὶ μίαν προσο-
 χὴν εἰς τοὺς ἀθλίους μωροσόφους, οἱ ὁποῖοι, νομίσαντες
 τὴν τελειότητα τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἀνθρώπου ἀπίστευαν,
 ὑλάκτησαν κατὰ τῆς Φιλοσοφίας, καὶ ἐσυμβουλεύσαν τοὺς
 ὅσοι εἶναι ἄφρονες νὰ τὰς ἀκούσωσι, νὰ μὴ πέμπωσι τὰ
 τέκνα τῶν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅτου, ἂν ὄχι ἄλλο, μανθάνου-
 σι καὶ ποιῶν βοηθημάτων ἔχει χρεῖαν ἢ πατρίς τῶν
 κατὰ τὸ παρὸν.

Εἰς ἕνα τούτων τῶν διδασκάλων παράδοτε τὴν φροντίδα
 νὰ διδάσκη τὴν Φιλοσοφίαν, ἢ γοῦν Λογικὴν, Μεταφυσικὴν,
 καὶ ὅσα παρέπονται εἰς τὴν Ἠθικὴν μαθήματα, τὰ
 ὁποῖα παιδεύουσι τὸν ἀνθρώπου τὴν πράξιν τῶν καλῶν
 ἔργων εἰς τὸν δεῦτερον (δὲν λέγω κατὰ τὴν ἀξίαν δευτε-

ρον, ἐπειδὴ καθεὶς πρέπει νὰ ὑπολαμβάνεται πρῶτος εἰς
 τὸ ἔργον του) ἄφετε τὴν φροντίδα νὰ παραδίδη τὰ μα-
 θηματικά καὶ τὴν πειραματικὴν Φυσικὴν, εἰς δὲ τὸν
 τρίτον δότε ἔργον νὰ παραδίδη τὴν Φυσικὴν Ἱστορίαν,
 καὶ τὴν Χημείαν, καὶ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν εἰς τὰς τέ-
 χνας (*). Φανερόν εἶναι ὅτι νὰ παραδίδωνται τὰ εἰρημένα
 μαθήματα μετὰ τὴν αὐτὴν ἐντέλειαν, μετὰ τὴν ὁποίαν παρα-
 δίδονται καὶ εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς Ἀκαδημίας εἶναι κατὰ
 τὸ παρὸν πρᾶγμα εἰς ἡμᾶς ἀδύνατον· ἐπειδὴ ποῦ εἰς ἡμᾶς
 ταμεῖα τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας; ποῦ τόσα ὄργανα, ὅσα
 χρειάζονται ἢ πειραματικὴ Φυσικὴ καὶ ἢ Χημεία; ποῦ
 ἄλλα ἀναγκαῖα, τὰ ὁποῖα οἱ Εὐρωπαῖοι ἐκ πολλῶν χρόνων
 μετ' ἄγρυπνον φροντίδα καὶ ἀφθονον δαπάνην φιλοσόφων ἡγε-
 μόνων ἐσυνάθροισαν; ἀλλ' ὅμως ἐμπορεῖτε, ὅσον ἐνδέχεται,
 νὰ καταστήσετε τέλειον τὸ πρᾶγμα. Ἀπ' ὅλας σχεδὸν
 τὰς ἐπισημοτέρας πόλεις τῆς Ἑλλάδος διατρίβουσι Γραι-
 κοὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης. ἀνθρώποι φρόνιμοι καὶ
 ζηλωταὶ τῶν καλῶν· εἰς ἕνα τούτων δότε τὴν ἐπιστάσιαν
 πᾶσα πόλις, νὰ φροντίσῃ δι' ὅσα ὄργανα εἶναι ἀναγκαῖα
 εἰς τὰ γενικώτερα καὶ στοιχειωδέστερα πειράματα τῆς Φυ-
 σικῆς καὶ τῆς Χημείας, συμβουλευόμενος εἰς τοῦτο καὶ με-
 πεπαιδευμένους Γραικοὺς, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους εὐρίσκωνται
 πάντοτε εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ μετ' ἄλλογενεῖς διδασκάλους,
 οἱ ὁποῖοι ποτὲ δὲν ἠρνήθησαν νὰ συμβουλεύσωσιν ὅτε
 κρίνωσι καλὸν τοὺς ὅσοι ἐζήτησαν τὴν συμβουλὴν τῶν
 μετὰ τοῦτο, νὰ κάμῃ συλλογὴν μικρᾶς ἀποθήκης ὀρυκτο-
 λογικῆς, ἢ γοῦν νὰ συνάξῃ τὰ πλεον ἀναγκαῖα ὀρυκτὰ, μέ-
 ταλλα, λίθους, γαίας κτλ. ὅσα χρειάζεται ὁ τῆς Φυσι-
 κῆς Ἱστορίας καὶ Χημείας διδασκάλος νὰ δείχῃ εἰς τοὺς
 μαθητὰς του, ὅταν τοὺς παραδίδη τὴν Φυσικὴν Ἱστορίαν
 καὶ τὴν Χημείαν. (Κ. Κούμας).

(*) Ἡ Ἱστορία, ἡ Χρονολογία, καὶ ἡ Γεωγραφία, ὁπαραίτητα μα-
 θήματα, ἂν δὲν εἶναι τρόπος νὰ ἔχωσιν ἕνα ἴδιον τῶν διδασκαλο-
 γῶν εἶναι πρὸς ὤραν καλὸν ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὸν παραδίδοντα τὴν
 φιλοσοφίαν, διὰ νὰ τὰ διδάσκη εἰς διορισμένον καιρὸν τῆς ἡμέρας.

ἐπρωτίμων τὸ πῦρ ἀπὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα, ἐλπίζοντες ὅτι τὸ πῦρ τὸ ὁποῖον καθαρίζει τὰ πάντα ἤθελε καθαρῖσει καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Γενικῶς δὲ οἱ Ἕλληνες εἶχον τὸ ἐλεύθερον εἶτε νὰ καίωσιν εἶτε νὰ θάπτωσι τοὺς νεκροὺς των, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ἔπρεπε νὰ γίνωνται ἐξωθεν τῆς πόλεως. Ὅτε δὲ ἔκαιον τὰ σώματα, συνῆγον μετὰ μεγίστης φροντίδος τὴν κόνιν καὶ τὰ λείψανα τῶν ὀστέων ἅτινα καὶ περιέκλειον εἰς κάλπεις θετομένας ἀκολούθως ἐντὸς τῶν ὑπογείων τάφων. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐμιμήθησαν ἐπὶ πολὺ τοὺς Ἕλληνας κατὰ τὴν ταφὴν, καὶ φαίνεται ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μακροβίου ὅς τις ἔζη ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Νέου, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἡ συνήθεια τοῦ νὰ καίωσι τοὺς νεκροὺς ἤρχισε νὰ ἐκπίπτῃ. Ἄλλοι δὲ νομίζουσιν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Γρατιανὸς κατέστρεψεν αὐτήν. Οἱ νόμοι καὶ ἡ θρησκεία ἄχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης συνεχώρουν νὰ καίωσι τὰ σώματα, στεροῦντες μόνον τοῦ δικαιώματος τούτου τὰ πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεώς των ἀποθνήσκοντα βρέφη καὶ τοὺς κεραυνοβλήτους.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἀνήγειρον ἐξωθεν τῶν πόλεων κοιμητήρια πρὸς ταφὴν τῶν πενήτων καὶ τῶν δούλων. Οἱ τόποι δ' οὗτοι ἐκαλοῦντο Λατιν. *πουτίβολι* ἢ *πουτίβολαι*, εἶτε διὰ τὰ μικρὰ φρέατα (*πούτις*) ἐνθα ἐβαλλον τὰ σώματα, εἶτε, ὡς θέλουσι τινὲς ἐκ τοῦ *πουτέσερε* ἢ *πουτρέσερε* (*σήπεσθαι*). Εἰς τὴν Ῥώμην τὰ κοιμητήρια εὐρίσκοντο πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀππίας ὁδοῦ καὶ ἐξωθεν τῆς Ἀκουιλίνης θύρας. Οἱ περιφανέστεροι εἶχον ὑπόγεια ἐντὸς τῶν οἴκων των πρὸς ταφὴν τῶν οἰκείων των καὶ τῶν πιστοτέρων δούλων των. Ἄλλ' αὕτη ἡ ἐπικίνδυνος συνήθεια κατηργήθη ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ῥώμης, καὶ ἔμεινε τὸ προνόμιον τοῦ θάπτεσθαι ἐντὸς τῶν πόλεως εἰς μόνον τοὺς βασιλεῖς, τὰς Ἐστιάδας καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν πολιτῶν. Οἱ δὲ ἰδιῶται κατεσκεύαζον τοὺς τάφους των εἰς τοὺς ἀγρούς των, εἰς τοὺς οἴκους τῆς ἐξοχῆς καὶ εἰς τὰ ἄκρα τῶν ὁδῶν. Οἱ τό-

ποι δ' οὗτοι ἦσαν ἐνταυτῷ καὶ ἱεροὶ καὶ ἀπαισίου οἰωνοῦ. Τὰ δὲ ἐπὶ τῶν μνημείων τούτων γράμματα συνήθως ἐγίνοντο ἀπλούστατα. Ταῦτα δὲ ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον *Oro ut proetereis, dicas: sit tibi terra levis, cineres quoque floreo legantur.*

“Σὲ παρακαλῶ, διαβάτα, εἰπέ,—Γαῖαν ἔχεις ἐλαφρὰν, καὶ ἡ κόνις σου καλυπτέσθω ἐξ ἄνθεων.”

Οἱ Ῥωμαῖοι κατεσκεύαζον τοὺς τάφους των μετὰ μεγάλης πολυτελείας. Ἦσαν δὲ οὗτοι τετράγωνοι ἢ στρογγύλοι, καὶ εἶχον ἐπὶ τῶν τοίχων μικρὰς τινὰς ἐξοχὰς, ἐν αἷς, ὡς προεῖρηται, ἐτίθεντο αἱ κάλπεις αἱ περιέχουσαι τὴν κόνιν καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτῶν. Αἱ ἐξοχαὶ δ' αὐταὶ ἐκαλοῦντο Ῥωμ. *λόκουλι* καὶ *πουλι*. Τὸ δὲ ὀλόκληρον σῶμα ἐμπεριέχον νεκροκράββατον ἐκαλεῖτο *ἄρκα*.

Αἱ κάλπεις δὲν εἶχον προσδιωρισμένον σχῆμα ἢ μέγεθος, ἀλλ' ἐλάμβανον διάφορα ὀνόματα κατὰ τὸ σχῆμα ἢ τὸ πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον τὰς μετεχειρίζοντο. Τὰ λεγόμενα ὀβσενδάρια ἀγγεῖα ἦσαν καὶ τὰ μεγαλύτερα. Ἡ αὐτὴ δ' ἐξοχὴ ἐμπεριεῖχε πολλὰς κάλπεις. Οἱ τάφοι ἐκαλοῦντο *κολομπάρια* ἐκ τοῦ *κόλμπα* (περστερά) διότι εἶχον τὰς ἐξοχὰς αὐτῶν ὁμοίως περιστερέωνων, ἢ ὀλλάρια ἐκ τοῦ στρογγύλου σχήματος τῶν κάλπων.

Πολλάκις εἰς τὴν αὐτὴν πολυτέλειαν καὶ ἀλαζονείαν κατήντων οἱ Ῥωμαῖοι, ὡς τε κατεσκεύαζον καὶ διὰ τοὺς νεκροὺς των ἀπαραλλάκτως τοὺς αὐτοὺς ὑπογείους οἴκους, τοὺς ὁποῖους ἔκαμνον καὶ διὰ τοὺς ζῶντας. Ἐκόσμουν δὲ προσέτι αὐτοὺς καὶ μὲ ἀγάλματα. —Οἱ ἀξιολογώτεροι ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων τάφων εἶναι οἱ τῆς Οἰκογενείας *Καίσιεννίας*, εὑρέθέντες εἰς Πόρτον τὸ 1699. Οἱ εὑρέθέντες εἰς τὸ ἀγροκῆπιον *Καβαλιέρι* πλησίον τῆς Ῥώμης. Οἱ ἐν Νεαπόλει τάφοι τῆς Νώλας, ἐσκαμμένοι εἴκοσι δύο πόδας ὑπὸ τὴν γῆν, καὶ τὸ ὑπόγειον *Δεβόφιτέρρα* εἰς Τοσκάναν, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου εὑρέθη μεγαλοπρεπὲς τι νεκροκράββατον κεκοσμημένον μὲ ἀξιόλογα ἀνάγλυφα.

Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἔθαπτον τοὺς μάρτυράς των εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀκολούθως ἀπένεμον τὴν τιμὴν ταύτην εἰς τοὺς ἡγεμόνας, τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν πολιτῶν, εἰς τοὺς πλουσίους καὶ τέλος τοὺς θέλοντας νὰ πληρῶσι διὰ τὴν τιμὴν ταύτην. Θεοδοσίος ὁ Μέγας βλέπων τὰ συμβαίνοντα δυστυχήματα ἐκ τῆς σήψεως τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σωμάτων ἀνεπέωσε τὰ διατάγματα τῶν προκατόχων του, ἀπαγορεύσας τὸ νὰ ἐνταφιάζωσιν ἐντὸς τῶν πόλεων, καὶ ἐξαγαγῶν ἔξωθεν τῆς Ρώμης τὰ σώματα, τὰς κάλπεις, καὶ τοὺς ἐντὸς αὐτῆς εὐρίσκομένους σαρκοφάγους. — Αὐταὶ δ' αἱ διατάξεις διέμειναν ἐπὶ πολὺ, καὶ ἔκτοτε οἱ πολῖται ἔθαπτον τοὺς νεκροὺς των ἔξωθεν τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἡ τιμὴ τοῦ ἐνταφιάζεσθαι ἐντὸς αὐτῶν ἐθεωρεῖτο ὡς μέγα προνόμιον. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ κατάχρησις αὕτη ἔλαβε πάλιν χώραν, ἥτις καὶ διατῶζεται μέχρι τοῦ νῦν εἰς τὴν Ἀνατολήν. Εἰς τὴν Δύσιν, Κάρολος ὁ Μέγας, κατ' αἴτησιν τοῦ ἐπισκόπου τῆς Αὐρηλίας Ρανδόλφου, ἔδωσε διαταγὰς δι' ὧν ἀπηγορεύοντο αἱ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ταφαὶ, ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως. Ἀκολούθως δὲ, ἐπαναληφθείσης τῆς καταχρήσεως, ἐγένον πάλιν διάφορα συνοδικὰ διατάγματα, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἐὰν ὦν ὅμως ἡ κακίστη αὕτη συνήθεια ἐξελιπεν ὅλως διόλου ἀπὸ τὰς πλειοτέρας τῆς Εὐρώπης πόλεις, καὶ οἱ νεκροὶ θάπτονται ἔξωθεν αὐτῶν εἰς κοιμητήρια μᾶλλον ἢ ἦττον λαμπρά.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ

ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΟΣ.

Ὅλα ἐν γένει τὰ βάρβαρα καὶ πολλάκις καὶ τὰ ἡμιπολιτισμένα ἔθνη μεταχειρίζονται συχνάκις τὰς λεγομένας βασάνους διὰ νὰ βιάζωσι τοὺς κατηγορουμένους νὰ ὁμολογῶσι τὴν ἀλήθειαν. — Περίφημός τις Γάλλος συγγραφεὺς τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος λέγει ὅτι αἱ

βάσανοι ἐφευρέθησαν παρὰ τῶν ληστῶν οἵτινες ἐπέβαλον αὐτὰς εἰς τοὺς ὅσοι δὲν ἤθελον νὰ τοὺς φανερόνωσι τὸν θησαυρὸν των. Ἐπομένως δὲ οἱ κατακτηταί, οἵτινες κυρίως ἦσαν διάδοχοι τῶν ληστῶν, ἰδόντες ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτον ὠφελιμώτατον εἰς τοὺς σκοποὺς των, τὸ ἔβαλον εἰς πρᾶξιν κατὰ τῶν ὅσους μάλιστα ὑπωψιάζοντο ἐναντίους εἰς τοὺς σκοποὺς των.

Ἡ χρῆσις τῶν βατάνων δὲν ἦτο τοσοῦτον κοινὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Οἱ Ἑβραῖοι δὲν τὰς μετεχειρίζοντο μάλιστα διόλου, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέβαλλον αὐτὰς εἰς τοὺς ἐγκληματίας τῆς πόλεως, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι δι' αὐτῶν ἐπαίδευον μόνον τοὺς δούλους. Εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ πάλαι καὶ νῦν εἶναι εἰς μεγάλην χρῆσιν. Εἰς δὲ τὴν Εὐρώπην ἐγένεαν συνηθέσταται κατὰ τὸν μεσαιῶνα, ἀπὸ τοῦ ἔκτου μέχρι τοῦ δεκάτου πρώτου αἰῶνος μάλιστα. Αἱ κυριώτεραι δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης βάσανοι ἦσαν ὁ ὄρκος, ἡ διὰ τοῦ πυρὸς βάσανος καὶ ἡ διὰ τοῦ ὕδατος, ἐξ ὧν αἱ δύο τελευταῖαι ἐκαλοῦντο κατ' ἐξοχὴν Ὁρδαλία, καὶ περὶ τούτων θέλομεν ἀναφέρειν ἐνταῦθα ὀλίγα τινὰ περιεργείας χάριν.

Ἡ διὰ πυρὸς βάσανος, τὴν ὁποίαν μετεχειρίζοντο μόνον διὰ τὰ μεγαλήτερα ἐγκλήματα, εἶναι ἀρχαιοτάτη. Ἐγένετο δὲ πολυτρόπως. Καὶ ἄλλοτε μὲν ὑπεχρεῶτο ὁ κατηγορούμενος νὰ βαδίσῃ ἀνυπόδητος ἐπὶ ἀνημμένων ἀνθράκων, ἄλλοτε ἐπὶ σιδηρῶν τινῶν κεκαυμένων (ἐνίοτε μὲν δώδεκα τὸν ἀριθμὸν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ἐννέα), ἄλλοτε τὸν ἐβίαζον νὰ βάλῃ τὴν χεῖρα εἰς κοκκινισμένον ὑπὸ τοῦ πυρὸς σιδηροῦν χειρόκτιον, καὶ ἄλλοτε ἦτον ἠναγκασμένος νὰ ρίπτῃ πῦρ εἰς τὰ φορέματά του, ἢ νὰ διέρχηται σωρὸν τινα ἀνημμένων ξύλων· ἂν δὲ μετὰ τὰ βασανιστήρια ταῦτα, (ἀλλὰ μετὰ τρεῖς ἡμέρας μόνον), ἔμενον ἔχνη τοῦ πυρὸς ἐπὶ τοῦ δέρματος, ὁ κατηγορούμενος διεκηρύσσετο ἐξάπαντος ἔνοχος. Μετεχειρίζοντο δ' ἀκόμη τὸ πῦρ διὰ νὰ κρίνωσι περὶ τῆς ὀρθοδοξίας τινὸς ἢ περὶ τῶν ψευδεπιγράφων βιβλίων.

Ἄλλ' ἢ κυριώτερα τῶν διὰ πυρός βασάνων ἐγένετο διὰ τινος σιδήρου, καὶ τὴν μετεχειρίζοντο μόνον διὰ τοὺς εὐγενεῖς, τοὺς ἱερεῖς, τοὺς ἐλευθέρους, κτλ. — Ἦτο δὲ τὸ σίδηρον τοῦτο ἡγιασμένον διὰ τῶν μεγαλητέρων τελετῶν, καὶ ἔκειτο ἐντὸς ἐκκλησίας τινὸς ἧτις εἶχε τὸ προνόμιον τοῦτο καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐπληρόνετο δικαίωμα τι διὰ νὰ κάμη τὴν βάσανον· ἐξύγιζε δ' ἐνίοτε μὲν μίαν λίτραν, διὸ καὶ ἄ π λ ἦ ὁ ρ δ α λ ί α, ἐλέγετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ τρεῖς λίτρας, ἐξ οὗ καὶ τ ρ ι π λ ἦ ὁ ρ δ α λ ί α. — Ἰδοὺ δὲ πῶς ὁ Λομβάρδος περιγράφει λεπτομερέστερον τὰ περὶ τῆς βασάνου ταύτης.

Ὁ κατηγορούμενος ἐπέρα τρεῖς ἡμέρας εἰς προσευχὰς, καθ' ἃς καὶ ἔτρωγε μόνον ἄρτον καὶ ὕδωρ. Μετὰ ταῦτα δὲ ὁ ἱερεὺς ἐνδεδυμένος τὴν ἱερατικὴν του στολὴν, παρεκτὸς τοῦ φελωνίου, ἐψάλλε τὸν ὕμνον τῶν τριῶν παίδων, εἶτα δ' ἠύλογει ἅπαντας τοὺς περιεστῶτας καὶ τὸν τόπον. ἠύλογει δ' ἀκόμη καὶ τὸ πῦρ διὰ τινος ἰδιαίτερας τελετῆς, ἐπικαλούμενος τὸν Θεὸν, ἐξ οὗ πᾶν φῶς πηγάζει, καὶ δεόμενος αὐτοῦ ἵνα φωτίσῃ τοὺς δούλους του, ὡς ἐφώτισεν ἄλλοτε τὸν Μωϋσῆν. Μετὰ ταῦτα δὲ λέγοντες τὸ Πάτερ ἡμῶν, μερικὸς φαλμούς καὶ τινὰς προσευχὰς, ἐβαλλον τὸ σίδηρον εἰς τὸ πῦρ, καὶ ἔρριπτον ἁγιασμόν ἐπὶ τοῦ πυρός καὶ τῶν παρεστῶτων, καὶ ἐβίαζον μάλιστα καὶ τὸν κατηγορούμενον νὰ πῆ ἐξ αὐτοῦ. Ἐνόσω δ' ἐκκοκίνιζε τὸ σίδηρον, ἐψάλλετο ἡ λειτουργία, καὶ ἀφοῦ ὁ ἱερεὺς μετελάμβανεν, ἐπλησίαζεν εἰς τὸν κατηγορούμενον καὶ ᾠρχιζεν αὐτὸν ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς, τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὰ λείψανα τῶν ἁγίων, καὶ τὸ βάπτισμα, νὰ μὴ κοινωνήσῃ διόλου, καὶ νὰ μὴ πλησιάσῃ εἰς τὴν ἱεράν τράπεζαν ἂν ἔπραξε τὸ ἐγκλήμα. Καὶ οὕτως ἐδίδεν εἰς αὐτὸν τὴν Εὐχαριστίαν, καὶ ἐτελείονεν ἡ λειτουργία. Ἀκολουθῶς δὲ ἐψάλλον τὸ Κύριε ἐλέησον καὶ τινὰς φαλμούς, καὶ μετὰ ταῦτα ἤρχετο ἡ μεγάλη αὕτη εὐχή. "Θεὲ! ὁ παρέχων ἡμῖν διὰ τοῦ πυρός σημεῖα τῆς δυνάμεώς σου, ὁ ἀναδείξας Μωσῆν βάτον καιο-

μένην πυρὶ, ἀλλ' οὐ κατακαιομένην, ὁ ἐξελόμενος τοὺς τρεῖς παῖδας ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρός τῆς καιομένης, ὁ καταστρέψας τὰ Σόδομα, καὶ σώσας Λώτ, τὸν παῖδά σου, κτλ. καὶ εἰ μὲν ἔνοχος εἶη ὁ παρὼν, κατάκαυσον αὐτοῦ τὴν χεῖρα, εἰ δὲ μὴ ἔνοχος, σώσον αὐτὸν ἐκ τοῦ καιομένου πυρός." Ἐβράντιζον δὲ πάλιν με ἁγιασμόν, καὶ ἠύλογον ἐκ νέου τὸ πῦρ· ὁ δὲ κατηγορούμενος λαμβάνων τὸ κοκκινισμένον σίδηρον, ὕψονεν αὐτὸ ἅπαξ ἢ πολλάκις, κτλ, καὶ τὸ μετέφερε κατὰ τὴν οὔσιν τοῦ ἐγκλήματος ὀλίγα τινὰ βήματα (ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐννέα). Ἀκολουθῶς δ' ἔθετον τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς σάκκον τὸν ὁποῖον καὶ ἔκλειον ἀκριβῶς με τὰς σφραγίδας τοῦ κριτοῦ καὶ τῶν κατηγορῶν, διὰ τρεῖς ἡμέρας, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνοίγοντες αὐτὸν, εἰμὲν ἐβλεπον ὅτι δὲν ἐφαίνοντο διόλου ἔχνη καύσεως, ὁ κατηγορούμενος διεκηρύσσετο ἀθῶος, ἄλλως δὲ, κατὰ τὰ φαινόμενα σημεῖα ὑπὸ τοῦ πυρός, ἐκρίνετο καὶ ἐκεῖνος μᾶλλον ἢ ἦττον ἔνοχος."

Καὶ εἰς ταύτην δ' ὡς καὶ εἰς ἀπάσας σχεδὸν τὰς ἄλλας βασάνους αἱ γυναῖκες διώριζον ἀνθ' ἑαυτῶν μονομάχον τινά. Διήρχεσε δ' ἡ χρῆσις τῆς βασάνου ταύτης ὀλίγον χρόνον· καὶ πρῶτον μὲν οἱ πάπαι ἤρχισαν νὰ ἐξαιρῶσιν ἐξ αὐτῆς τοὺς ἐκκλησιαστικούς, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ ὄλους τοὺς Χριστιανούς. Ἰελευτα ὁ δ' ἡ φρικτὴ αὕτη συνήθεια ὄλως διόλου κατηργήθη ἐπὶ Ἰννοκεντίου Γ', πρὸ τοῦ Λουδοβίκου Θ'. (ΙΓ'. Ἐκατονταετηρίδ).

Τὸ ὕδωρ ἐχρησίμευσεν ἀεὶποτε εἰς καθαρισμούς καὶ φρησκευτικὰς τελετάς. Φαίνεται δ' ἀκόμη εἰς τὴν ἱστορίαν ὅτι ἐνίοτε τὸ μετεχειρίσθησαν ὡς βάσανον οἱ Ἰνδοί, οἱ Ἑβραῖοι (ἑρ. βιβλ. Ἀριθμ.) καὶ ἄλλα τινὰ ἔθνη, ἀλλὰ δὲν ἦτον ἐν χρήσει εἰς τὰ δικαστήρια. Κατὰ τὸν μεσαιῶνα ὅμως τὸ ὕδωρ ἦτο μία τῶν κυριωτέρων βασάνων, καὶ διηρεῖτο εἰς τὴν διὰ τοῦ θερμοῦ ὕδατος γιγνομένην βάσανον καὶ εἰς τὴν διὰ τοῦ ψυχροῦ.

Εἰς τὴν διὰ τοῦ θερμοῦ ὕδατος βάσανον ἐγένοντο ἀπαραλλάκτως αἱ αὐταὶ τελεταὶ ὡς καὶ εἰς τὸ κεκαυμένον

σίδηρον. Συνίστατο δὲ κυρίως εἰς τὸ ἐμβάπτειν τὴν χεῖρα (μέχρι τοῦ ἀγκῶνος) εἰς ἀγγεῖον βραστοῦ ὕδατος, καὶ ἐξάγειν ἐκ τοῦ πυθμένος αὐτοῦ δακτύλιον. Καὶ εἰς τὴν περίστασιν δὲ ταύτην τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πυρὸς διεδήλουν ἂν ἦτο τις ἐνοχος ἢ ἄθῳος. Ἡδύναντο δὲ ἂν ἀπορύγῃσι τὴν βάσανον ταύτην ἐξαγοράζοντες τὴν χεῖρα, παρέχοντες, δηλαδὴ, μαρτυρίας τινὰς καὶ πληρόνους ῥητὴν ποσότητα χρημάτων εἰς τὸν δικαστὴν καὶ τοὺς κατηγοροῦς. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἐξηρτάτο τότε ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ.

Οἱ εὐγενεῖς, οἱ ἐλεύθεροι κτλ. εἶχον μόνοι, ὡς προείρηται, τὸ δικαίωμα εἰς τὸ κεκαυμένον σίδηρον καὶ τὸ βραστὸν ὕδωρ, ἀλλ' οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ μὴ ἐλεύθεροι κατ' ὑπεβέβλλοντο εἰς μονομαχίαν ἢ εἰς τὴν διὰ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος βάσανον, ἥτις ἦτον ἀπλουστάτη. Ἐγίνετο δὲ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Μετὰ τινὰς εὐχὰς ἀναγιωσκομένης ἐπὶ τοῦ κατηγορουμένου, ἔδενον ἰσχυρῶς τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα μετὰ τοῦ ἀριστεροῦ, ποδὸς καὶ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα μετὰ τοῦ δεξιοῦ ποδός, καὶ οὕτω τὸν ἔρριπτον εἰς τὸ ὕδωρ. Ἄν ἐβυθίζετο ἐντὸς αὐτοῦ, διεκνήρυσσεντο ἄθῳος, ἂν δ' ἐπλεεν ἐπ' αὐτοῦ, ἐγκληματίας ἢ αἰρετικὸς· καὶ ὡς τοιοῦτος, ὤφειλε νὰ καῆ ζῶν ἢ νὰ κρεμασθῇ, καὶ τοῦτο ἐπεστηρίζετο εἰς τὴν ἰδίαν των ὅτι τὸ ὕδωρ ἐδέχετο εὐχαρίστως καὶ διετῆρει τὸν καθάρων, ἀπέρριπτε δὲ τὸν ἀκάθαρτον καὶ ἐνοχον. Ὁ ἄθλιος χωρικός λοιπὸν ἔπρεπεν ἢ νὰ πνιγῇ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀθωότητός του, ἢ νὰ καῆ ζῶν καὶ νὰ κρεμασθῇ, ἂν ἠγωνίζετο, (καὶ τοι καλῶς ἐσφιγμένος,) νὰ λυτρωθῇ ἐκ τοῦ ὕδατος.

Παρεκτός δὲ τῶν ἀναφερθεισῶν βασάνων εὐρίσκονται καὶ ἄλλαι τινὲς εἰς τοὺς συγγραφεῖς ἢ τοὺς ἀρχαίους νόμους. Οὕτω Κάρλος ὁ Μέγας διέταξεν ὅτι ἂν συνβῆαινε διαφορά μεταξύ τῶν τέκνων του, ὤφειλε νὰ τελειώσῃ διὰ τῆς κρίσεως τοῦ σταυροῦ. Συνίστατο δὲ αὕτη εἰς τὸ νὰ ζέτωνται καὶ οἱ δύο διαφερόμενοι ἐνάπιον σταυ-

ροῦ τινός, ἔχοντες ὑψωμένας τὰς χεῖρας, καὶ οὕτως ἐπιπτε πρὸ τοῦ ἄλλου ἐκ τῆς κουράσεως, ἐκεῖνος ἔχανε τὴν κρίσιν του. Διὰ τοῦ τρόπου δὲ τούτου ἀπεφασίζοντο αἱ πολιτικαὶ ὑποθέσεις.

Ἡ βάσανος τῆς Εὐχαριστίας συνίστατο εἰς τὸ νὰ μεταλαμβάνωσι τὸν ἐνοχον μετὰ πολλὰς ἐπ' αὐτοῦ ἀναγιωσκομένας εὐχὰς, καὶ ἂν δὲν ἀπέθνησκεν, ὠμολογεῖτο ἐνοχος, διότι ὁ Κύριος δὲν ἤθελε βέβαια νὰ κατοικήσῃ εἰς σῶμα ἐνόχου. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὡς πρὸς τοῦτο ἐγίνοντο αἱ μεγαλήτεροι καταχρήσεις.

Τελευταῖον δ' εἰς τοὺς κατηγορουμένους διὰ κλοπὴν ἐδίδοτο κομμάτιον κριθίνου ἄρτου καὶ κομμάτιον ἀρνείου τυροῦ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐβάλλετο ἡ λειτουργία, καὶ ἂν οἱ κατάδικοι δὲν ἠδύναντο νὰ τὰ καταπίωσιν, ἐθεωροῦντο ἐνοχοί. Οἱ συγγραφεῖς δὲν λέγουσι πόσος ἦτον ὁ ὄγκος αὐτῶν, ἀλλὰ βεβαίως διέφερε κατὰ τὴν διαφορὰν τοῦ ἐγκλήματος.

ΤΑ ΕΝΩΤΙΑ

Ἦτοι τὰ κακὰ ἐπακόλουθα τῆς κενόδοξου ἐπιδείξεως.

Πλούσιός τις γέρων, καλούμενος Ἀποστολίδης, πρὸ χρόνων τινῶν μετῆρχετο ἐπιτετυχημένως τὸ ἐμπόριον τῶν οἴνων, εἰς τινὰ μεγαλόπολιν. Ἐνῶ δὲ ποτε συνεγευμάτιζεν οὗτος μετὰ τινός φίλου του εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ ἐργαστηρίου του ἐξαίφνης ἠκούσθη θόρυβος εἰς τὰ ἔξω, καὶ ἐν τῷ ἰσχυρῶς πεντήκοντα φιάλαι ἐξαιρέτου οἴνου ἔπεσαν κάτω καὶ συνετρίβησαν εἰς χίλια κομμάτια.

— Τὸ κρασίον μου! Τὸ κρασίον μου! ἐφώναξεν ὁ γέρων ἡμισηκονόμενος. Ἀλλ' ἀμέσως ἐκάθησε πάλιν, ἐσφιγξέ τὰς χεῖρας του διὰ νὰ κρατήσῃ τὸν θυμὸν του, καὶ ἐρρούφηξε τὸ ποτήριόν του. — Ἦτο δὲ γραῖά τις, ἢ ἐπιστάτρια τοῦ ἐργαστηρίου, ἥτις ἔκαμε τὴν ζημίαν ταύτην. Ἐ-

νόσω δ' αὐτὴ κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ σφογγίζητὸ ἔδαφος καὶ νὰ συνάγῃ τὰ συντρίμματα, ὁ φίλος τοῦ ἐμπόρου τὸν εἶπεν.
— Ἐγὼ, ἂν ἤμην εἰς τὸν τόπον σου, ἤθελα ἀποβάλλει τὴν γρατὰν ταύτην, καὶ μάλιστα ἤθελα τὸ ἔχει πρὸ πολλοῦ καμωμένον, διότι κάθε ἡμέραν καὶ νύκτι ζῆμιαί. Ἄπὸ τὸ κρασίον τοῦτο πρέπει νὰ ἔχασες παράνω ἀπὸ διακοσί. ας δραχμάς. Ὁ Ἀποστολίδης ἐν τούτοις ἐσιώπα.— Σὲ γνωρίζω ὅτι εἶσαι ὀξύθυμος, ἐπανέλαβεν ὁ φίλος του, καὶ ἔως τώρα ἀπέβαλες εἴκοσι δούλους διὰ παραμικρὰς αἰτίας, ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ πῶς δύνασαι καὶ ὑπομένεις τὴν γρατὰν ταύτην.

— Θέλεις νὰ σὲ διηγηθῶ μίαν ἱστορίαν, εἶπεν ὁ ἔμπορος; Ὁ φίλος του ὅς τις ἐνόησεν ὅτι ἤθελεν ἐπίτηδες ν' ἀπομακρύνῃ τὴν ὑπόθεσιν, ἐγέμισε τὸ ποτήριόν του, καὶ βρέξας ὀλίγον τὰ χεῖλη του, — Λέγε, τὸν εἶπε, σ' ἀκούω μετὰ χαρᾶς.

— Τὰ 1805, εἶπεν ὁ Ἀποστολίδης, ὁ Κύριος τοῦ ἐργαστηρίου τούτου ἐκαλεῖτο Εὐάγγελος ὅς τις πολλὰ φιλόργυρος καὶ μικροπρεπὴς ὢν, καὶ κερδίσας μικρὰν κατάστασιν, ἐζήτηει εἰς τὸ ἐξῆς νὰ πωλήσῃ τὰ πράγματά του καὶ νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν μονογενῆ του θυγατέρα τὴν ὁποίαν ἤρχιζε νὰ βαρύνηται ἤδη. Τὰ πράγματά του ἦσαν ἀξιόλογα καὶ ἡ κόρη του γνωστικὴ καὶ ὠραία, ὡς τε δὲν ἤθελεν εἰσελθεῖν ἄσχημος δουλεῖα διὰ τὸν ὅς τις ἤθελε λάβει καὶ τὰ δύο. Ὁ Εὐάγγελος οὗτος εἶχεν ὑπηρέτην τινὰ καλούμενον Ἰάκωβον ὅς τις καὶ ἦτο χαριτωμένος, φιλόπονος, φιλότιμος, καὶ εἰς τὸν ὅποιον νὰ σὲ εἴπω τὴν ἀλήθειαν ἐταιρείαζον καὶ ἡ κόρη τοῦ ἐμπόρου καὶ τὰ πράγματά του. Ὅχι ὅτι ὁ Ἰάκωβος ἠγάπα τὴν νέαν, καθόλου μάλιστα, ἀλλὰ τὴν ἤθελε διὰ γυναικῆα του διότι ἐβλεπεν ὅτι ἦτο καλὸν δι' αὐτὸν μέρος. Ἦτο δ' ἡ νέα φιλεργός, καὶ οἰκονόμος, καὶ ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἰάκωβος πρὸ μικροῦ εἶχε λάβει μικρὰν τινα κληρονομίαν, καταλαμβάνεις ὅτι ἠδύνατο νὰ λάβῃ τὴν Μαργαρίταν τοῦ Εὐαγγέλου. — Μίαν δὲ ταχυνὴν, ἐνῶ δὲν ἦτον ἄλλος τις εἰς τὸ ἐργαστήριον, ὁ γέρον Εὐάγγελος μετὰ με-

γάλης μεγαλοπρεπείας καθήμενος εἰς τὸ ἐργαστήριόν του, Ἰάκωβε, εἶπεν εἰς τὸν ὑπηρέτην του, μετ' ὀλίγον θέλεις ἀλλάξαι αὐθέντην.

Καὶ διατί, Κύριέ μου; — Διότι πωλῶ τὸ ἐργαστήριόν μου καὶ ὑπανδρεύω τὴν κόρην μου.

Ἄ! Ἄ! Καὶ με ποῖον; — Μὲ κάποιον ὀνομαζόμενον Δημητριάδην, ἀξιόλογον ὑποκείμενον, ὁ ὁποῖος ἔχει καλὴν κατάστασιν... Καὶ εἶναι καλὴ δουλεῖα καὶ δι' αὐτὸν καὶ δι' ἐμέ.

Καὶ ἡ κόρη σου ἡ Μαργαρίτα; — ὦ! ἡ κόρη μου θέλει με ὑπακούσειν αὐτῇ δὲν ἔχει διόλου συναναστροφάς, δὲν διαβάζει ἐρωτικὰ βιβλία, καὶ θ' εἶ κάμειν ὅ,τι τὴν εἶπη ὁ πατήρ της... Τὸ μόνον σφάλμα τῆς Μαργαρίτας εἶναι ὅτι ἀγαπᾷ ὀλίγον νὰ στολίζηται διὰ νὰ φαίνηται ὠραία... ἀλλὰ καὶ τοῦτο θέλει τὴν περάσει μετὰ τὸ πρῶτον παιδίον.

Καὶ τὸ πρᾶγμα ἐτελείωσεν; ἠρώτησεν ὁ Ἰάκωβος. — Αὐτὸν θέλει τελειώσειν· ἀλλὰ σὺ τί ἐννοιάζεις;

Διότι, εἶπεν ὁ Ἰάκωβος, ἂν ἤθελες, ἐγὼ ἠγόραζα τὸ ἐργαστήριόν σου καὶ ἐνυμφεύομην τὴν κόρην σου. — Σὺ; εἶπεν ὁ ἔμπορος μετὰ γέλωτος, ἂ. καὶ μὲν σὲ χρειάζονται χρήματα διὰ νὰ ἀγοράσῃς τὰ πράγματά μου καὶ ὡς πρὸς τὴν κόρην μου δὲ, δὲν εἶμαι ὑπερήφανος, ἀλλὰ δὲν τὴν δίδω ποτὲ εἰς παρόμοιον σου ἄνδρα... σὺ δὲν ἔχεις τίποτε.

Πόσον πωλεῖς τὸ ἐργαστήριόν σου; — Τριάκοντα χιλιάδας δραχμάς. — Καὶ πόσα δίδεις προῖκα εἰς τὴν κόρην σου; — Δέκα πέντε χιλιάδας δραχμάς.

Πρέπει λοιπὸν ὁ γαμβρός σου νὰ σὲ φέρῃ δέκα πέντε χιλιάδας δραχμάς; — Ναί· καὶ εἰς μετρητὰ, φίλε μου Ἰάκωβε.

Ὁ Ἰάκωβος ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ κόλπου του πεπαλαιωμένον τι χαρτοφυλάκιον, τὸ ἤνοιξε σιγὰ σιγὰ, λέγων συγνώμως εἰς τὸν Κύριόν του. — Σὺ με γνωρίζεις, ἐξεύρω τὴν τέχνην καλὰ, εἶμαι δουλευτής, οἰκονόμος, ἔχω μεγάλην εὐχαρίστησιν νὰ κάμω κατάστασιν, καὶ στοχάζο.

μαι ὅτι θέλω τὸ ἐπιτύχειν... Ἄν θέλῃς νὰ μὲ βοηθήσῃς ὀλίγον, δυνάμεθα νὰ κάμωμεν καλὴν δουλείαν

—Νὰ σὲ βοηθήσω ὀλίγον; καὶ σὺ δὲν ἔχεις τίποτε.

—Τὸ ἐναντίον μάλιστα.

—Τί; ἔχεις δέκα πέντε χιλιάδας δραχμάς...

—Ἐχω ἑπτὰ.—Καὶ λέγων οὕτως ὁ Ἰάκωβος ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ χαρτοφυλακίου του ἑπτὰ τραπεζικὰ γραμμάτια, ἐκ χιλίων δραχμῶν ἕκαστον, καὶ τὰ ἐξήπλωσεν ἐπὶ τοῦ γραφείου. Πρέπει, πατέρα μου, τὸν εἶπε, νὰ μὲ δόσῃς τὴν κόρην σου καὶ διορίαν τριῶν ἐτῶν διὰ νὰ σὲ πληρώσω τὰς λοιπὰς ὀκτὼ τὰς ὁποίας θέλω σὲ χρεωστῆ... Θέλω σὲ δόσει δὲ καὶ τὸ διᾶφορον.

Ὁ Γέρο—Εὐάγγελος ἔλαβε τὰ γραμμάτια, τὰ ἐμέτρησε, τὰ ἐκύτταξεν ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ, ἔπειτα τὰ ἔδωκεν εἰς τὸν Ἰάκωβον, λέγων πρὸς αὐτόν.—Δὲν ἐμπιστεύομαι τόσον εὐκολα, διότι οὗτος εἶναι ὁ τρόπος νὰ χάσῃ τις τὸ εἶναι του. Ἐπειτα δὲ ἀφῆκε τὸ γραφεῖόν του, καὶ ἀνέβη εἰς τὸ δωμάτιόν του, χωρὶς νὰ προσθέσῃ οὐδεμίαν λέξιν.

Ὁ Κακὸγῆρος, ἐφώναξεν ὁ Ἰάκωβος ἀφοῦ ἔμεινε μόνος, ἄλλο δὲν ἐξεύρει εἰμὴ χρήματα! Ἀκολουθῶς δ' ἔβαλε τὴν μικρὰν κατὰσασίν του εἰς τὸν κόλπον του, καὶ καθίσας πλησίον τοῦ γραφείου, ἐσυλλογίζετο διὰ τὴν φιλαργυρίαν τῶν γερόντων, οἵτινες δὲν θέλουσι διάλου νὰ βοηθήσωσι τοὺς νέους, καὶ λησμονοῦσι τὰς εὐκολίας τὰς ὁποίας ἄλλοι ἔδωσαν εἰς αὐτούς. Μία φιάλη λευκοῦ οἴνου ἦτον ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς του· ἐγέμισε λοιπὸν ἓν ποτήριον ἐξ αὐτῆς, καὶ τὸ ἐρρόυφηξε καταρώμενος τὸν κύριόν του. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον δ' ἠ κεφαλὴ τοῦ Ἰακώβου ἐθερμάνθη, τὰ αἱμᾶ του ἐκυκλοφόρησεν εἰς τὰς φλέβας του μὲ πλειοτέραν θερμότητα καὶ ἐνέργειαν· ὁ ἀὴρ τὸν ὁποῖον ἀνέπνεεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τὸν ἐφαίνετο βαρὺς πλέον, καὶ ἅμα ὅτε ἤλθεν ὁ δευτερός ὑπηρέτης, ἐξῆλθε διὰ νὰ περιηγηθῆ εἰς τὴν πόλιν, κλονοῦμενος ὀλίγον ἐκ τοῦ λευκοῦ οἴνου τὸν ὁποῖον ἔπιεν.

Ὁ Ἀποστολίδης λέγων ταῦτα ἔπιεν ἓν ποτήριον ἐξαιρέτου

οἴνου διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἀναπνοὴν του, καὶ ἐξηκολοῦθησεν οὕτω.

—Σὲ διηγοῦμαι πράγματα τὰ ὁποῖα συνέβησαν πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην ἦσαν εἰς ὅλην τὴν πόλιν μας ἐπίτηδες ἐργαστήρια προσδιωρισμένα διὰ τὸ παιγνίδιον. Ὁ Ἰάκωβος ἠνέμεν κατὰ τύχην ἔμπροσθεν ἑνὸς ἐξ αὐτῶν. Ἦτον ὀλίγον ζαλισμένος ἀπὸ τὸν οἶνον καὶ τὴν ταραχὴν του. Διὸ καὶ θέλων νὰ διασκεδάσῃ μικρὸν τι εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ παιγνιδίου, χωρὶς ὅμως σκοπὸν νὰ παίξῃ. Κατ' ἀρχὰς ἐθαμβώθη ὅτε ἶδε τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης κείμενα χρυσᾶ νομίσματα. Ἡ ἰδέα τοῦ νὰ παίξῃ τὸν ἤλθεν ἀμέσως· τὴν ἀπέρριψε μὲν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐσυνείδισεν εἰς αὐτὴν, καὶ τελευταῖον ἔβαλε τὴν χεῖρά του εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν του. Ἐστοχάσθη φυσικῶς τῶ λόγῳ ὅτι ἠδύνατο νὰ διπλασιάσῃ τὴν κατὰσασίν του καὶ νὰ ρίψῃ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ κυρίου του τὰς δέκα πέντε χιλιάδας δραχμάς. Δὲν ἐφάντασθη ὅτι ἠδύνατο νὰ χάσῃ, ἀλλ' ἀφοῦ ἀπεφάσισε νὰ παίξῃ, ἐστενοχωρεῖτο νὰ ρίψοκινδυνεύσῃ ὀλόκληρον τραπεζικὸν γραμμάτιον, μὴ γνωρίζων ὅτι ἠδύνατο νὰ τὸ ἀλλάξῃ ἐκεῖ, ἂν ἤθελε. Τελευταῖον δὲ ἀφοῦ τὸ ἐπάσπατευσεν ὀλίγον, τὸ ἄφησεν ἐπὶ τῆς τραπέζης. Γενικὴ ταραχὴ ἠγέρθη δι' αὐτόν, ἐκεῖνος δὲ, ὡς φρενήρης, δὲν ἤξευρε τί ἐγένετο, οὔτε, δηλαδὴ, ἂν ἐκέρδισεν, οὔτε ἂν ἔχασε. Κύριε, τὸν εἶπεν εἰς ἐκ τῶν περιεστώτων, πάντοτε θέλεις νὰ παίξῃς εἰς τὸ ἴδιον χαρτίον; Ἦρεῖς φορὰς ἐκέρδισες μὲ αὐτὸ τοῦτο δὲν εἶναι γνώσις.—Ἦρεῖς φορὰς ἐκέρδισα; τί ἐγιναν τὰ χρήματά μου;

Ἴδου τα· δύνασαι νὰ τὰ λάβῃς, καὶ ἂν ἤμην ἐγὼ εἰς τὸν τόπον σου δὲν ἤθελα τολμήσει νὰ παίξω πλέον.

—Τὰ γραμμάτια αὐτὰ λοιπὸν εἶναι ἰδικά μου;...

Βέβαια, μέτρησέ τα· ἔβαλες χιλίας δραχμάς καὶ ἐκέρδισες δύο χιλιάδας, τὰς ἄφησες καὶ ἐκέρδισες πάλιν τέσσαρας. Τελευταῖον ἐκέρδισες ὀκτὼ χιλιάδας δραχμάς. —Ἐχω λοιπὸν ὀκτὼ χιλιάδας δραχμάς, ἐφώναξεν ὁ Ἰάκωβος.

βος πίπτων ὡς λύκος εἰς τὸ λάφυρόν του, ἔχω ὀκτώ χιλιάδας δραχμὰς; Ἐνῶ δ' ἐσύναζε τὰ γραμμάτια, ἐν ἔπεν ἀπὸ τὰς χεῖράς του ἐπὶ τῆς τραπέζης· τὸ ἄφησεν. Ἡ τύχη του τὸν ἐβοήθησε πάλιν. Εἶχε κερδίσει σωστὰ ὀκτὼ χιλιάδας δραχμὰς, καὶ μὲ τὰς ἑπτὰ τὰς ὁποίας εἶχε, ἔκαμε τὰς δέκα πέντε χιλιάδας τοῦ Κυρίου του. Ἀμέσως λοιπὸν ἔτρεξε πρὸς αὐτόν, μ' ἀπόφασιν ὅπως νὰ μὴ τὸν ἠμολογήσῃ πόθεν τὰς ἐκέρδισεν.— Αἰ! πατέρα μου, τὸν εἶπε, τώρα εἴμεθα κατ' ὅλα σύμφωνοι, ἐλπίζω, διότι σὲ φέρω τὰ χρήματά σου. Ὁ Εὐάγγελος ἐγγύλλωσε τὰ ὀμμάτιά του. Ἄν ἔχῃς τὰς δέκα πέντε χιλιάδας δραχμὰς, τὸν εἶπεν, ἡ κόρη μου καὶ τὸ ἐργαστήριόν μου εἶναι ἰδικά σου, διότι κατ' ἀλήθειαν σὲ προτιμῶ ἀπὸ τὸν Δημητριάδην, ἀλλὰ σήμερον σὺ δὲν εἶχες τὰς ὀκτὼ χιλιάδας· τὰς ἐδανείσθης λοιπόν; Φαίνεται ὅτι σ' ἐμπιστεύονται. — Ὅχι· τὰ χρήματα εἶναι ἰδικά μου.— Δὲν σ' εἶπα, ψεύματα σήμερον, οὔτε τὰ ἐδανείσθην, ἀλλὰ τὰ ἔλαβον ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου μὲ τὰ ἐχρεώστουν.

Ὁ Εὐάγγελος εὐθὺς ἠρῶαβωνίασε τὴν κόρην του μὲ τὸν Ἰάκωβον, καὶ τὸν ἔδωσε τὴν ἄδειαν νὰ τὴν παραλάβῃ μαζὶ τοῦ εἰς τὸν περίπατον· οὗτος δ' ἔκαμνε διαφορὸς μετ' αὐτῆς συνομιλίας, καὶ τὴν παρέστησεν ὅτι πρὸ πολλοῦ τὴν ἠγάπα. Ἡ Μαργαρίτα, ὡς εἶπε καὶ ὁ πατήρ της, ἤθελε πολὺ τοὺς καλλωπισμούς. Ἐνῶ λοιπὸν διέβαινον ἀπὸ τὰ ἐργαστήρια, δὲν ἔπαυε νὰ τὸν δείχνῃ διάφορα γυναικεῖα στολίδια τὰ ὁποῖα ὁμοίως ὁ Ἰάκωβος ἔβλεπε μ' ἀδιαφορίαν. Τέλος δ' ἔφθασεν εἰς ἐνὸς χρυσοχοῦ ἐργαστήριον. Ἡ Μαργαρίτα βλέπουσα ἐν ζευγάριον ὠραίων ἀδαμαντίνων σκολλαρικίων, Κύριε Ἰάκωβε, τὸν εἶπε, βέβαια ἔχεις κατὰ νοῦν νὰ μὲ δόσης κἀνὲν δῶρον τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου μας. Ἐσυλλογίσθης λοιπὸν τί νὰ μὲ πάσης;— Ὅχι Κυρία.— Πολλὰ καλὰ ἀγόρασέ μου λοιπὸν αὐτὰ τὰ σκολλαρικά. Σὲ παρακαλῶ, ἀγόρασέ μου τα, καὶ ὅταν τὰ βάλλω, δὲν θέλω λησμονεῖν ὅτι μ' ἔκαμες τὴν πρώτην χάριν τὴν ὁποία ν' σ' ἐζήτησα.

Ὁ Ἰάκωβος δὲν ἤξευρε κατ' ἀρχὰς τί νὰ κάμῃ. Ἐπειτα δὲ φοβούμενος τὴν δυσἀρέσκειαν τῆς Μαργαρίτας ἂν ἤρνεϊτο νὰ τῆς τὰ πάρῃ, ἄς ἴδωμεν, εἶπεν, αὐτὰ τὰ σκολλαρικά ἐκ τοῦ πλησίον· ἐμβῆκε λοιπὸν εἰς τὸ ἐργαστήριον, καὶ ὁ ἔμπορος τὰ ἔδωσε εἰς τὰς χεῖρας τῆς νέας ἀφοῦ τὴν παρέστησεν πρῶτον ὅτι ἦσαν τὰ καλῆτερα ἀφ' ὅσα ἠδύνατο νὰ εὐρεθῶσι.

Πόσα λοιπὸν ζητεῖς δι' αὐτά; ἠρώτησεν ὁ Ἰάκωβος.— Ἄ Κύριέ μου, τὸν εἶπεν ὁ ἔμπορος, οἱ ἀδάμαντες εἶναι τὴν σήμερον πολυζήτητοι καὶ δυσεύρετοι. Θέλετε λοιπὸν νὰ σὰς εἶπω τὴν τελευταίαν τιμὴν αὐτῶν; Δὲν ἔμπορῶ νὰ σὰς τ' ἀφήσω ὀλιγώτερον ἀπὸ ἑπτακοσίας δραχμὰς. Ὁ Ἰάκωβος ὀπισθοδρόμησεν ὀλίγον, ἀλλ' ἡ Μαργαρίτα ἐξ ἐναντίας τὰ ἔβλεπε μ' ἀχόρταγον ὄμμα.— Εἶναι πολλὰ ἀκριβὰ, ἐφώναζεν ὁ Ἰάκωβος, ἀλλὰ θέλωμεν συλλογισθῆν. Καὶ οὕτω σύρων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν Μαργαρίταν, ἐξῆλθε τοῦ ἐργαστηρίου.

Καὶ ἡ πλέον ἀπλῆ καὶ ἄδολος γυνὴ ἔχει τὸ προτέρημα τοῦλάχιστον νὰ πείσῃ εἰς ὃ, τι θέλῃ τὸν ἄνδρα ὅς τις ζητεῖ τίποτε ἀπὸ αὐτὴν, καὶ ὁ Ἰάκωβος ἐζήτησε τὴν συγκατάνευσιν τῆς Μαργαρίτας διὰ νὰ τὴν νυμφευθῇ. Δὲν εἶπον ὁμοίως τὸ οὐδὲν οἱ δύο σύζυγοι ὁ εἷς εἰς τὸν ἄλλον, ἀλλ' ἡ σιωπὴ τῆς Μαργαρίτας εἶχε μεγαλητέραν δύναμιν παρ' ἂν ἔλεγε χιλίους λόγους εἰς τὸν μνηστῆρά της. Τελευταῖον δὲ ὁ Ἰάκωβος ἀφίνων τὴν Μαργαρίταν εἰς τὸν οἶκόν της.— Κυρία, τὴν εἶπε, μὴ ἐνοιάζεσαι· τὰ σκολλαρικά εἶναι ἰδικά σου.

Ὁ Ἰάκωβος μείνας μόνος ἤρχισε νὰ συλλογίζεται ὅτι ἦτο κατ' ἀλήθειαν ἀξιολόγιστος ἡ φαντασία τῆς Μαργαρίτας νὰ φορῆσῃ τοιαῦτα σκολλαρικά, ἐνῶ μόλις τὰ ἔφορον αἱ μεγαλητέραι δέσποιαι. Κοιέπτετο δὲ ὅτι ἂν τὰ ἠγόραζεν, ἑπτακοσίου δραχμῶν ἠθέλον ἠλείψειν ἀπὸ τὰς δέκα πέντε χιλιάδας τοῦ πενθεροῦ του, καὶ, κατὰ δυστυχίαν του, τὸν ἐγνωρίζε τί ἄνθρωπος ἦτον· ἤρχισε δὲ νὰ σκέπτεται ἤδη καὶ διὰ τὰ φορέματα καὶ τὰ λοιπὰ ἔξοδα τοῦ γάμου, καὶ ἀφοῦ ἔκαμε τὸν ὑπολογισμόν του ἰδὲν ὅτι ἐχρειάζετο τὸ ὅλον παράω ἀπὸ χιλίας δραχμὰς. Τὸ ὁποῖον δὲ τὸν ἐπειράζε πλειότερον ἦτον ἡ ἀγορὰ τῶν σκολλαρικίων. Πῶς νὰ παρῆσιασθῇ ἐνώπιον τῆς νέας χωρὶς τὰ τῆς

τὰ δόση; Ἄλλο δὲ δὲν ἐσκέψθη πλέον εἰμὴ νὰ καταφυγῇ εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ παιγνιδίου, καὶ μὲ ἀπόφασιν νὰ μὴ κερδίσῃ εἰμὴ χιλίας δραχμὰς. Εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦτο τὸν ἐπέδρασαν μετὰ μεγάλῃ χαρᾷ, διότι ἐγνωρίζον ὅτι ὅτε τις ἐκέρδαινε σημαντικὴν ποσότητα ἐξ αὐτῶν, ἐξαπαντος ἤθελεν ἐπανέλθειν εἰς τὰ δίκτυα τῶν καὶ παχύντος. Ἐβρίβεν ἀμέσως ἐν γραμματίῳ ἐπὶ τῆς τραπέζης, εἶτα ἄλλο, καὶ ὅτε μὲν κερδίζων, ὅτε δὲ χανων, τέλος ἔμεινε μόνον μετὰς ἑπτὰ χιλιάδας του. Ἡδέλησε νὰ λάβῃ τὸ πρᾶγμα ὡς ὄνειρον, ἀλλ' ἡ ἰδέα μῆπως κερδίσῃ τὸν ἔκαμε νὰ κινδυνεύσῃ ὁλην του τὴν καταστάσιν. Ἐγενε δὲ ὡς μανιώδης ὅτε ἶδεν ὅτι ἔμεινε χωρὶς ὀβολοῦ. Ἐφυγεν ὡς ἀπληκτισμένος ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου, καὶ, ὀλίγον ἔλειψε νὰ γινῇ αὐτοχειρ, ἀλλ' ὁ καλὸς του ἀγγελοῦ τὸν ἐμποδίσαι. Τὴν νύκτα ὁλην ἐπέσασε κάμων διαφόρους σκέψεις περὶ τῶν κινδύνων τοῦ παιγνιδίου. Τὸ πρῶν δ' ἔγραψεν εἰς τὸν Κύριόν του ὅτι ἦτον ἐλεύθερος νὰ κάμῃ ὅστι ἤθελε καὶ τὴν χόρη καὶ τὸ ἐργαστήριόν του, καὶ δανεύσει ὀλίγα τινὰ χρήματα ἀπὸ τινὰ συντοπιτῆν του, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πατρίδα του.

Ὁ Ἰάκωβος ἦτο νέος ἐπιμελής καὶ δραστήριος. Διὰ τῆς μεγάλῃς φιλοπονίας καὶ οἰκονομίας του ἔκαμε λαμπρὰν κατάστασιν, αὐξανούσης τῆς ηλικίας του. Ὄν δὲ ἐξηκοντούτης πλέον, ἀπεφάσισε νὰ συστηθῇ εἰς τὴν πόλιν ὅπου εἶχε περάσει τὰς νεανικὰς του ἡμέρας. Ἐπίσσε τὸ ἐργαστήριον τοῦ Κυρίου του, τὸ ὅποιον ἐνοικιαζέτο κατὰ τύχην παρὰ τῶν δανευστῶν τοῦ Δημητριάδου, εἰς τοῦ ὅποιον τὰς χεῖρας εἶχε περάσειν. Μετὰ ἓνα δὲ μῆνα παρήγορα εἰσα γραῖά τις πρὸς αὐτὸν, ἐνδεδυμένη πέθιμα φορέματα, τὸν εἶπεν ὅτι εἶχε χηρέυσει πρὸ ὀλίγου, καὶ τὸν παρεκάλεισε πρῶτον μὲν νὰ τὴν δόσῃ ἔργον διὰ νὰ κερδίξῃ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον τῆς, καὶ ἔπειτα ν' ἀγοράσῃ ἐν ζευγαρίῳ ἀδαμαντίνων σκολλαρικίων τὰ ὅποια ὁμολογεῖ ὅτι ἦσαν ἡ αἰτία ὄλων τῶν δυστυχιῶν τῆς, διότι μάλιστα τὴν ἐμποδίσαν νὰ τυμφευθῇ νέον τινὰ καλούμενον Ἰάκωβον ὅς τις, δὲν ἀμφύβαλλεν ὅτι, ἤδεικε τὴν κατάστασιν εὐτυχῇ καὶ ἴσως καὶ πλουσίαν.—Ὁ Ἰάκωβος ἔδωκεν ἀμέσως γνωρίμιαν εἰς τὴν Μαργαρίταν, καὶ ἔκτοτε... Ἀλλὰ, στάσου, εἶπεν ὁ φίλος τοῦ Ἀποστολίδου, τὸ κύριόν σου ὄνομα δὲν εἶναι Ἰάκωβος;

Ναί, φίλε μου. Μάθε λοιπὸν ὅτι σὲ ἰδιγγήθην τὴν ἰδικτὴν μου ἱστορίαν, καὶ ὅτι ἡ γραία αὕτη ἣτις με ἔκαμε τὴν ζημίαν εἶναι ἡ Μαργαρίτα. Ἐχει λοιπὸν τὴν ἀδειαν νὰ σπᾷ καὶ νὰ συντρέξῃ ὅ,τι θέλη. Ὅσον ζῶ, θέλει καλοπερνᾶ μετ' ἐμοῦ, ἀν δὲ ἀποθάνω πρὸ αὐτῆς, τὴν ἀφίνω σημαντικὴν κατάστασιν, διὰ νὰ ζήσῃ ἐν ἀέσει. Κίτταξε δὲ καὶ τὰ ἀδαμαντίνια ταῦτα σκολλαρίκια, τὰ ὅποια, πάντοτε θέλοντι με ἀναπολεῖν τὰ ὀλέθρια ἐπακόλουθα τῆς κερνοδοξοῦ παιδείσεως καὶ τοῦ παιγνιδίου.